

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

VIJF JAAR WERKING VAN DE RECHTSBANKEN IN HET RECHTSGEBIED VAN HET ARBEIDSHOF ANTWERPEN

*Rede uitgesproken door procureur-generaal R. VERHEYDEN
op de Plechtige openingszitting van het Arbeidshof te Antwerpen
op 1 september 1981*

1. Wanneer we even grasduinen in de geschiedenis van de gerechtelijke organisatie constateren we dat reeds in 1808¹ de procureur-generaal een redevoering hield over de naleving van de wetten en de handhaving van de tucht.

Vanaf 1810² vond de opening van het gerechtelijk jaar met indrukwekkende waardigheid en luister plaats, welke door de wet van 18 juni 1869 betreffende de gerechtelijke organisatie een openbaar karakter kreeg³.

Ieder jaar na de vakantie, kwamen het Hof van Cassatie en de hoven van beroep in algemene en openbare vergadering bijeen. De procureur-generaal of een door hem aangeduide advocaat-generaal behandelde in een redevoering een onderwerp, dat deze plechtige bijeenkomst waardig was.

Ofschoon door de wet van 16 juli 1980⁴ deze verplichting voor de hoven van beroep wegvalt, zou het jammer zijn een honderdzeventigjarige traditie met de daaraan verbonden indrukwekkende luister en waardigheid te laten teloor gaan.

In de memorie van toelichting⁵ verantwoordt de minister van Justitie evenwel deze wetswijziging door de vast-

stelling dat de taken van de rechterlijke overheid voortdurend in omvang toenemen en de voorbereiding van de openingsrede veel bijkomend werk vergt. De wetenschappelijke studie van de grote rechtsvraagstukken wordt door de universiteiten op een intense wijze doorgevoerd waardoor het nut van de openingsrede minder vanzelfsprekend blijkt dan in het verleden.

2. Is het houden van de mercuriale thans facultatief geworden, het verslag door de procureur-generaal uit te brengen over de wijze waarop recht is gesproken binnen het gebied van het Hof werd behouden en zelfs beklemtoond. De meeste Senatoren van de Commissie van Justitie sloten zich immers aan bij de mening van de minister van Justitie die de wens uitsprak dat de procureur-generaal een uitvoerig verslag zou geven⁶.

3. Opmerkenswaardig is het feit dat de arbeidshoven in de werkingssfeer van art. 351 van het Gerechtelijk Wetboek niet zijn opgenomen.

Los van iedere wettelijke verplichting hebben zij zich nochtans vanaf de oprichting omringd met een luister als die van de hoven van beroep.

Voor het Hof werden sinds de oprichting op 1 januari 1975 zes mercuriales gehouden waarvan het studieobject telkens gekozen werd met betrekking tot de actuele juridische sociaalrechtelijke problematiek⁷. Dat deze bijdragen

¹ 30 mars 1808. Décret contenant règlement pour la police et la discipline des cours et tribunaux, art. 101. *Pasinomie*, 1836, Tarlier, Bruxelles, blz. 255.

² 6 juillet 1810. Décret contenant règlement sur l'organisation et le service des cours impériales, des cours d'assises et des cours spéciales, art. 34. *Pasinomie*, 1837, Tarlier Bruxelles, blz. 118.

³ Art. 222, *Pasinomie*, 1869, blz. 246.

⁴ Wet tot wijziging van art. 351 van het Gerechtelijk Wetboek, *Belgisch Staatsblad* van 26 juli 1980, blz. 8797.

⁵ *Parl. Besch.*, Kamer, 1979-80, nr. 382/1, blz. 1.

⁶ Verslag namens de Commissie voor de Justitie, uitgebracht door de heer Lallemand, *Parl. Besch.*, Senaat, 1979-80, nr. 360/2, blz. 2.

⁷ Eerste advocaat-generaal J. PONET, "De uitzendarbeid", *R.W.*, 1975-76, 1025; Procureur-generaal R. VERHEYDEN, "De

de beoefenaars van het sociaal recht van nut waren moge blijken uit de talrijke verwijzingen in rechtsleer en rechtspraak.

4. In het licht van de door de wetgever geuite wens ben ik van mening dat nu en dan een uitvoerige doorlichting van de werken van de rechtbanken binnen het gebied van het Hof een niet onbelangrijke bijdrage tot de verdere uitbouw en werking kan leveren. Dit betekent evenwel geen stilstand in het juridisch denken, maar een bezinning over het leven van een rechtbank.

Een dergelijke doorlichting kan gebeuren op basis van de geregistreerde activiteiten in een bepaalde periode. De te beschouwen periode dient echter lang genoeg te zijn, anders worden de gegevens getekend door het moment van opname.

Inzicht verwerven in die werking veronderstelt een terugblik op het verleden op grond van zo objectief mogelijk vastgestelde criteria, welke toelaten besluiten te trekken die dienstig zijn voor het toekomstgericht beleid.

Vanzelfsprekend is ook een dergelijke analyse beperkt. Het blijft een kwantitatieve en geen kwalitatieve ontleding. Toch geeft ze een aantal inzichten en roept ze een aantal vragen en bedenkingen op.

We beperken ons hier tot het schetsen van enkele inzichten en het plaatsen van een paar kanttekeningen.

Verder moge het cijfermateriaal voor zichzelf spreken of alleszins materiaal aanbrengen voor verdere bezinning.

5. De beschouwde periode loopt over de kalenderjaren 1976-1980. Het jaar 1975 werd niet als vertrekbasis genomen. Het Hof trad officieel op 1 januari 1975 in werking, de eerste arresten konden echter wegens de late benoeming van de raadsheren in sociale zaken slechts in de maand mei 1975 gevelde worden, zodat dit jaar bezwaarlijk als referentiejaar kon genomen worden.

Bij het onderzoek werd voor volgend opzet gekozen:

1) Welk is de evolutie ten aanzien van de inleidingen, tussenvonnissen en eindvonnissen in het rechtsgebied in het algemeen en meer bepaald in de vijf gerechtelijke arrondissementen hierbij rekening houdend met de evolutie in de twee provincies?

2) Welk is de oorsprong en het aantal hoger beroepen ingesteld tegen de vonnissen in de beschouwde periode met een analyse van de meest voorkomende materies?

3) Welk is de evolutie in de afhandeling van de hogere beroepen over heel het rechtsgebied en in beide afdelingen in het bijzonder?

4) Hoeveel voorzieningen in cassatie werden ingesteld tegen de arresten?

5) Welk is de werking van het Hof gekaderd in de ontwikkeling van inleidingen en arresten van de andere arbeidshoven en gekoppeld aan het aantal magistraten?

willekeurige afdanking", R.W., 1976-77, 897; Eerste advocaat-generaal J. PONET, "De opleidingsproblematiek van de werknemers", R.W., 1977-78, 962; Substituut-generaal D.M. DE JAEGER, "De vrouw in het arbeidsproces: een aparte situatie", R.W., 1978-79, 1329; Advocaat-generaal M. SMITS, "Het Arbeidshof van Antwerpen: aan een lustrum toe!", R.W., 1979-80, 865; Eerste advocaat-generaal J. PONET, "De rechtspraak in het rechtsgebied van het Arbeidshof te Antwerpen inzake sociaal strafrecht", R.W., 1980-81, 1881.

6. Het aantal *inleidingen* bij de arbeidsrechtbanken ressorterend onder de bevoegdheid van het Hof heeft tijdens de periode 1976-1979 geen opmerkelijke fluctuaties noch groei gekend.

Toch is 1980 blijkbaar een vruchtbaar procesjaar geweest. Het gerechtelijk arrondissement Mechelen uitgezonderd steeg het aantal inleidingen in de overige gerechtelijke arrondissementen in gevoelige mate.

De gemiddelde jaarlijkse groei in deze periode beliep 4,4%. Opgesplitst in de beide provincies bedroeg dit percentage 4,5% voor de provincie Antwerpen en 4,1% voor de provincie Limburg. De gemiddelde groei werd gevoelig overschreden in de Arbeidsrechtbank te Antwerpen, waar wij 5,7% noteerden.

In absolute cijfers uitgedrukt werden in de periode 1976-1980 in de arbeidsrechtbanken van de provincie Antwerpen 70303 zaken ingeleid en in de arbeidsrechtbanken van de provincie Limburg 32437. In deze totalen zijn de overeenkomsten en homologaties arbeidsongevallen niet inbegrepen⁸.

Een goede vergelijkingsbasis voor deze gegevens is ze in verband te brengen met de omvang van de actieve bevolking.

Door de actieve bevolking wordt hier bedoeld de totale bevolkingsgroep tussen 15 en 65 jaar. Deze groep maakt potentieel het grootste deel uit van de sociaalrechtelijke procesingang. Aldus begrepen waren er in 1980 in de provincie Antwerpen 1047253 actieven; in de provincie Limburg 487173 hetzij in totaal 1534426.

Per 10000 inwoners behorend tot de actieve bevolking werden in de periode 1976-1980 in de arbeidsrechtbanken van de provincie Antwerpen 671 zaken ingeleid en in deze van de provincie Limburg 666. Neemt men de actieve bevolking als referentiepunt, dan worden dus geen noemenswaardige verschillen tussen beide provincies vastgesteld⁹.

Wanneer het aantal inleidingen opgedeeld wordt naar de materies toe, waar ik mij beperk tot de meest voorkomende met name de arbeidsovereenkomsten, de arbeidsongevallen en beroepsziekten, de werkloosheid, de pensioenen en het sociaal statuut der zelfstandigen, hebben de statistische gegevens uitgewezen dat het leeuwendeel der inleidingen betrekking heeft op de toepassing van art. 580 van het Gerechtelijk Wetboek waarin de werkloosheid een niet onbelangrijk aandeel vertegenwoordigt. De geschillen met betrekking tot de bijdragen voor sociale zekerheid werden niet in de geselecteerde materies van art. 580 van het Gerechtelijk Wetboek opgenomen.

Wie vertrouwd is met de werking van de arbeidsrechtbank weet dat deze geschillen kwantitatief de geschillen betreffende de overige materies bedoeld in art. 580 overtreffen. Zij vergen echter doorgaans een kort proces. Een zelfde benaderingswijze geldt ten aanzien van de geschillen betreffende het sociaal statuut der zelfstandigen, waar de bijdrageplicht der zelfstandigen overwegend het voorwerp is van de procesingang.

De provincie Antwerpen kent een lichte teruggang van het aantal inleidingen inzake de arbeidsovereenkomsten voor bedienden. Deze trend is enigszins verrassend.

⁸ Tabel 1 en 2.

⁹ Tabel 3.

De economische crisis nam inderdaad in de jaren 1976-1980 snel toe en heeft ongetwijfeld een stempel gedrukt op de arbeidsmarkt: faillissementen en inkrimping van het personeelskader hebben talrijke bedrijven getroffen. Het aantal ontslagen verhoogt het risico van betwistingen. Deze risicofactor kan daarenboven "gevoed" worden door het in België bestaand ontslagrecht waarbij de werkgever bij ontstentenis van akkoord elk houvast mist omtrent de hoegrootheid van de opzeggingstermijn voor bedienden met een brutojaarloon dat 250000fr. overschrijdt.

Het ware interessant te beschikken over de gegevens die de geldelijke regeling tussen partijen bij ontslag weer-geven. De zogenaamde «gouden handdruk», waarbij de last en hinder van de verbreking wordt voorkomen door de uitkering van een financieel aantrekkelijke vergoeding aan de betrokken werknemer, zou hier misschien enige verklaring kunnen geven.

7. In de ontwikkeling van het aantal *tussenvonnissen* in het ganse rechtsgebied van het Hof komen, wat het volume betreft, geen opvallende verschuivingen voor. In 1976 werden 2621 tussenvonnissen uitgesproken; in 1980 waren er dat 2595. De evolutie per provincie verloopt echter in omgekeerde orde: een toename in de provincie Antwerpen, een vermindering in de provincie Limburg. In het groeipercentage voor het totaal van de provincie Antwerpen wordt de voornaamste groei gerealiseerd in de Arbeidsrechtbank te Antwerpen; de negatieve groei in de provincie Limburg werd hoofdzakelijk bepaald door de Arbeidsrechtbank te Hasselt¹⁰. Uit de ontleding van de cijfergegevens komt naar voor dat toe- en afname in beide provincies hoofdzakelijk bepaald werden door de geschillen inzake de toepassing van art. 580 van het Gerechtelijk Wetboek.

Naar de aard van de zaken zijn de verhoudingen van het aantal tussenvonnissen in de beide provincies en in de arbeidsrechtbanken afzonderlijk gelijklopend. In betwistingen inzake arbeidsongevallen en beroepsziekten worden relatief de meeste tussenvonnissen geveld; in de toepassingssfeer van art. 581 de minste. Ten aanzien van het totaal aantal inleidingen over de beschouwde periode werden 12, 1% tussenvonnissen geveld.

8. Het *eindvonnis* is voor de rechter het orgelpunt van een voor hem soms lang aanslepende zaak. Elk geding vergt van hem concentratie en inzet waarbij studie en onderzoekswerk in ingewikkelde zaken de goede rechtsbedeling bevorderen. De door de rechters genomen beslissing moet niet alleen verwoord worden maar moet vooral beantwoorden aan de in art. 97 van de Grondwet opgelegde motiveringsplicht, welke een wezenlijke waarborg is tegen willekeur.

In de periode 1976-1980 werden in het ganse rechtsgebied 95903 eindvonnissen uitgesproken waarvan 64493 door de arbeidsrechtbanken der provincie Antwerpen en 31410 door deze van de provincie Limburg.

Ten opzichte van de vorige jaren ligt het totaal der einduitspraken van de arbeidsrechtbanken van de provincie Antwerpen in 1980 merkbaar hoger. Voor de provincie Limburg wordt in de Arbeidsrechtbank te Tongeren voor

dat zelfde jaar een lichte daling waargenomen. Het jaarlijks gemiddelde groeipercentage vertoont voor beide provincies enigszins een ander beeld. Voor de arbeidsrechtbanken in de provincie Antwerpen gezamenlijk bedraagt dit groeipercentage 5,6%, met evenwel een kleiner gemiddelde voor de Arbeidsrechtbank te Mechelen; echter in de provincie Limburg is dit jaarlijks groeipercentage onbeduidend (0,4%); het negatief gemiddelde van de Arbeidsrechtbank te Tongeren was hierbij bepalend¹¹.

Vergelijken wij het relatief aandeel van elk der materies in het aantal inleidingen en eindvonnissen dan stellen wij vast dat dit aandeel voor elk der materies gelijklopend is, hetgeen inhoudt dat de activiteiten van de diverse kamers in de arbeidsrechtbanken niet verstoord werden door abnormale inwerking van uitwendige of inwendige factoren.

9. Bij het aanschouwelijk maken van de interne werking is de omvang van de achterstand een belangrijk gegeven. Voorzitters, rechters en griffiers volgen nauwlettend de evolutie van de ingekomen en afgehandelde zaken.

In de achterstand zijn uiteraard een aantal zaken begrepen welke als logisch gevolg van de tijdsspanne tussen inleiding en eindvonnis op de rol staan; de aanstelling van een deskundige kan hierbij als voorbeeld dienen.

Om de ontwikkeling van het aantal aanhangige zaken over de beschouwde periode aanschouwelijk te maken wordt, jaar na jaar, aan het verschil tussen de in dat jaar ingekomen zaken en het aantal eindvonnissen het saldo van de hangende zaken toegevoegd.

Het totaal aantal hangende zaken in de arbeidsrechtbanken van het rechtsgebied bedroeg 21685 op 31.12.1980. In de jaarlijkse evolutie wordt een geleidelijke vermeerdering van het aantal hangende zaken vastgesteld hetgeen beduidt dat de «achterstand» toeneemt, vooral in het jaar 1980.

In de evolutie van deze gecumuleerde ontwikkeling wordt voornamelijk in de Arbeidsrechtbank te Hasselt, het jaar 1980 uitgezonderd, deze trend niet gevolgd. In de periode 1977-1979 wordt er een vermindering van de achterstand waargenomen.

10. In de periode 1976-1980 werden 7019 zaken bij het Arbeidshof Antwerpen ingeleid, hetgeen betekent dat 6,5% van de vonnissen door de arbeidsrechtbanken uitgesproken in hoger beroep werden aangevochten.

Verhoudingsgewijs werden in de afdeling Hasselt meer beroepen ingesteld (7,2 %) dan in de afdeling Antwerpen (6,1 %).

Bij het onderzoek naar de materies toe komen wij in beide afdelingen globaal tot dezelfde vaststelling: 23,8% van de vonnissen inzake bediendenovereenkomsten werden aangevochten en 18% van de werkloosheidsbetwistingen komen in hoger beroep.

Deze takken van het sociaal recht overschrijden ruimschoots de procentuele aanbreng van de andere materies in hoger beroep. Een verklaarbare uitleg voor dit verschijnsel zou voor de arbeidsovereenkomsten wellicht de relatief grote geldelijke belangen voor de gedingvoerende partijen zijn, voor de werkloosheidsgeschillen de stelselmatige afwezigheid van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening in het geding.

¹⁰ Tabel 1 en 2.

¹¹ Tabel 1 en 2.

Het jaarlijks aantal inleidingen biedt een zelfde beeld als het verloop van het aantal inleidingen bij de arbeidsrechtbanken: geen opmerkelijke fluctuatie. Hier manifesteert zich echter een lichte groei, behoudens in het jaar 1980, waar in beide afdelingen, het meest uitgesproken in de afdeling Antwerpen, de relatieve groei zelfs een forse sprong maakte.

Het gemiddeld jaarlijks groeipercentage over de vijf jaren beloopt 6,8%, hetzij in de afdeling Antwerpen 7,7%, in de afdeling Hasselt 5,7%.

In diezelfde periode werden 5750 arresten uitgesproken waarin zijn begrepen 905 tussenarresten¹².

In tegenstelling met de relatief geringe toename der inleidingen wordt de draagkracht van de afdeling Hasselt eerder gekenmerkt door een relatief groter globale groei van het aantal arresten, het jaar 1980 uitgezonderd.

De cijfergegevens hebben aangetoond dat het verschil tussen de aangroei van het aantal inleidingen en deze van het aantal arresten groter is in de afdeling Antwerpen dan de afdeling Hasselt.

11. Welke is de weerslag van de ontwikkeling van het aantal inleidingen en arresten jaar na jaar op de werking van het Hof en zijn afdelingen?

Bij de start in 1975 werden globaal 735 zaken overgedragen door het Arbeidshof Brussel en het Arbeidshof Luik. De overdracht bij de afdeling Antwerpen bedroeg 549, bij de afdeling Hasselt 186 lopende zaken.

Zoals ik in mijn inleiding stelde was het jaar 1975 niet bruikbaar als referentiejaar, doch met de opmerking dat de inleidingen bij het Hof een normaal verloop kenden en dat als hangende zaken de overdracht van het Hof Brussel en het Hof Luik hieraan moeten toegevoegd worden.

Wanneer wij uitgaan van deze overdracht en jaar na jaar de mate van afwikkeling van de zaken doorberekenen, waarbij het jaar 1975 hoe dan ook verrekend wordt, stellen wij vast dat in 1980 2025 niet afgehandelde zaken in de afdeling Antwerpen en 1284 in de afdeling Hasselt, hetzij in totaal 3309, op de rol wachtten. Rekening houdend met het feit dat een aantal zaken als constant gegeven op de rol staan, wordt de evolutie van het aantal bij het Hof hangende zaken gekenmerkt door een aanmerkelijke jaarlijkse aangroei. Zoals bij de arbeidsrechtbanken is ook het jaar 1980 een piekjaar.

12. Naar de aard van de zaken, waar onze aandacht ging naar de meest voorkomende aangelegenheden, zijn er enige verschillen vast te stellen voor de beide afdelingen.

Ten aanzien van de arbeidscontracten is de groei van het aantal *hoger beroepen* inzake bediendencontracten in de afdeling Antwerpen groter dan in de afdeling Hasselt waar anderzijds de arbeidsovereenkomsten voor arbeiders talrijker zijn.

Wat de toepassing van art. 580 betreft, verloopt de globale groei van het aantal inleidingen in hoger beroep in beide afdelingen in vrijwel gelijke mate, maar binnen de werkingssfeer van het artikel is die groei verschillend in beide afdelingen: de werkloosheidsgeschillen hebben een relatief groter aantal inleidingen in de afdeling Antwerpen, de pensioenen in de afdeling Hasselt. De cijfergegevens over de andere materies werden in het geheel van het op-

zet niet ontleed. Vast staat, dat deze betwistingen een niet onbelangrijk aandeel vertegenwoordigen.

Als wij het percentage van de inleidingen naar de aard der zaken over gans de periode ontleden merken wij op dat in de afdeling Hasselt 49% der inleidingen betrekking had op de toepassing van art. 580 van het Gerechtelijk Wetboek, in de afdeling Antwerpen 40,8%. Het aantal arbeidscontracten bedienden daarentegen kwam in de afdeling Hasselt slechts voor 13,5% aan bod; in de afdeling Antwerpen voor 28,9%.

Ook werd onze aandacht gevestigd op het relatief belang der inleidingen betreffende de toepassing van art. 579 van het Gerechtelijk Wetboek. Het aandeel ervan is proportioneel belangrijker in de afdeling Hasselt (16,5%) dan in de afdeling Antwerpen (8,9%). Ten aanzien van de actieve bevolking geeft de omvang van het aantal inleidingen volgend beeld: per 10.000 actieve personen werden in de periode 1976-1980 46,6 zaken ingeleid; per afdeling bedraagt dit cijfer 56,9 in de afdeling Hasselt en 41,9 in de afdeling Antwerpen¹³.

13. In de ontwikkeling van het aantal *tussenarresten* in de referentieperiode heeft de doorlichting van het cijfermateriaal enkele bijzonderheden naar voren gebracht.

Gemiddeld werden op het totaal der arresten 15,7 % tussenarresten uitgesproken.

In de afdelingen afzonderlijk ligt dit verhoudingscijfer anders. In de afdeling Hasselt werden op het totaal der arresten 21,8% tussenarresten gevelde, in de afdeling Antwerpen 11,8%.

In de jaarlijkse ontwikkeling van het aantal tussenarresten bemerken wij voor de afdeling Antwerpen een bestendige groei sedert 1978; een iets kleinere groei doet zich sinds 1977 voor in de afdeling Hasselt doch buigt om in 1980.

Een aanzienlijk verschil doet zich voor in het aantal tussenarresten betreffende de toepassing van art. 579 van het Gerechtelijk Wetboek welke in de afdeling Antwerpen proportioneel talrijker zijn. Volledigheidshalve moet hieraan toegevoegd worden dat een ruim aandeel der tussenarresten werd gevelde in de niet onderzochte materies, zoals o.m. in de minder-validen- en ziekteverzekeringsgeschillen.

14. Sinds 1977 is het jaarlijks totaal der *eindarresten* in beide afdelingen toegenomen.

De gemiddelde jaarlijkse groei beloopt 2%. Dat dit groeiproces de verwachtingen niet zal inlossen is te wijten aan het eerder hoog aantal eindarresten uitgesproken in het jaar 1976.

Vermoedelijk is deze constatering het gevolg van de start van het Hof in 1975; in de afdeling Hasselt is die pieksituatie evenwel onbeduidend; de gemiddelde jaarlijkse groei bedraagt er 4,7%¹⁴. Volgens de aard van de zaken werd in 1980, in de sector arbeidsovereenkomsten voor bedienden, in de beide afdelingen een sterke toename van eindarresten vastgesteld.

Het relatief aandeel van iedere materie in de eindarresten over de periode 1976-1980 verloopt evenredig met dit van de inleidingen van deze materies over dezelfde periode.

¹² Tabel 4 en 5.

¹³ Tabel 6.

¹⁴ Tabel 4 en 5.

Lichte afwijkingen werden echter genoteerd in iedere afdeling. Zo ligt het aandeel van de eindarresten inzake arbeidsovereenkomsten voor bedienden en arbeidsongevallen in de afdeling Hasselt aanmerkelijk hoger dan de inleidingen over die periode; bij de toepassing van art. 580 van het Gerechtelijk Wetboek wordt het tegenovergestelde vastgesteld. In de afdeling Antwerpen kennen de geschillen inzake de arbeidsongevallen een zelfde vertegenwoordiging als in de afdeling Hasselt. De arbeidsovereenkomsten voor arbeiders hebben daarentegen relatief minder eindarresten dan het percentage der inleidingen.

15. In de periode 1976-1980 werden 3804 *adviezen* uitgebracht door de magistraten van het auditoraat-generaal waarvan in de afdeling Antwerpen 1578 mondeling en 601 schriftelijk; in de afdeling Hasselt 1052 mondeling en 573 schriftelijk. Vermits in de sociale zekerheidsgeschillen de zaken verplicht mededeelbaar zijn en in deze sector de meeste geschillen voorkomen is het logisch dat het overgrote deel van de adviezen op die materies betrekking had.

In de doorgaans niet mededeelbare betwistingen inzake de arbeidsovereenkomsten en in de geschillen betreffende de arbeidsongevallen en beroepsziekten werden over het geheel van de periode 711 adviezen uitgebracht, hetzij 18,6% van het totaal.

Naar de afdelingen toe werden in deze zaken in de afdeling Hasselt in de arbeidsovereenkomsten voor bedienden verhoudingsgewijze duidelijk meer adviezen gegeven.

16. In de periode 1976-1980 werden 154 *voorzieningen in Cassatie* ingesteld tegen de door het Hof uitgesproken arresten waarvan 87 tegen arresten van de afdeling Antwerpen en 67 tegen de arresten van de afdeling Hasselt. Het totaal vertegenwoordigt 2,67% van de uitgesproken arresten. Van de 125 door het Hof van Cassatie uitgesproken arresten werden 38 arresten verbroken en 87 voorzieningen verworpen. Twee afstanden van de voorziening in cassatie en een prejudicieel geschil, door het Hof van Cassatie opgeworpen, zijn hierin niet begrepen.

De voorzieningen in cassatie werden hoofdzakelijk gericht tegen de arresten betreffende geschillen inzake arbeidsovereenkomsten voor bedienden en de arbeidsongevallen.

17. Tenslotte kunnen wij het inzicht in de werking van het Hof verrijken met enige vergelijking met de activiteiten van de andere arbeidshoven.

Het aantal *inleidingen* bij ieder Hof in de periode 1976-1980 als vergelijkingspunt nemend, stel ik vast dat bij het Hof 27,3% van het totaal, het hoogste percentage, ahangig werd gemaakt. Het Arbeidshof te Brussel totaliseerde 23,1%, het Arbeidshof te Gent 20,2%, het Arbeidshof te Luik 20,1% en het Arbeidshof te Bergen 9,3%. Bij de afdeling Hasselt werden 10,5% van het totaal der hoger beroepen ingesteld.

Uitgedrukt per 10.000 personen behorend tot de actieve bevolking ligt het aantal inleidingen bij het hof in 1980 vrij hoog, nl. 10,7. Het totaal gemiddelde bedraagt 8,9 en dit cijfer werd door het Hof en door het Arbeidshof te Luik (9,7) overschreden. Wanneer de hoegrootheid van het aantal uitgesproken *arresten* in de beschouwde periode wordt ontleed en vergeleken bedraagt het aandeel van het Hof 25,7% van het geheel. Alhoewel dit percentage dat van de andere arbeidshoven overschrijdt,

dient nochtans opgemerkt te worden dat in de verhouding van het aantal inleidingen tot het aantal arresten in de andere arbeidshoven eenzelfde constante waar te nemen is. In het Arbeidshof Antwerpen daarentegen wordt van die constante afgeweken in die zin dat het aantal arresten een lager percentage behaalt, hetgeen een relatieve grotere achterstand in de afwikkeling van de zaken betekent¹⁵. De cijfers hebben ook aangetoond dat het aantal in de afdeling Hasselt, het jaar 1977 uitgezonderd, dat van het Arbeidshof te Bergen overtreft.

Dit cijferbeeld wordt verduidelijkt wanneer de *personeelssterkte* van magistraten in de verschillende arbeidshoven wordt in acht genomen.

Indien wij als vergelijkingsbasis het globaal aantal inleidingen in 1980 nemen en onderzoeken welk het gemiddelde is per magistraat van de zetel voor gans het land en dit gemiddelde toetsen aan de voorziene personeelssterkte van de hoven, kom ik tot de bevinding dat, terwijl aan iedere magistraat over het land verspreid 136 zaken worden toebedeeld, in het Arbeidshof Antwerpen elke magistraat gemiddeld 201 zaken moet afhandelen.

Dezelfde redenering verder toepassend op het totaal der inleidingen in de periode 1976-1980 geeft een gelijkaardig beeld.

Nemen wij het aantal arresten als uitgangspunt in dezelfde opbouw dan zou iedere magistraat in 1980 117 arresten uitspreken. Met het kader waarover het Arbeidshof Antwerpen beschikt werden gemiddeld per magistraat 161 arresten uitgesproken. Dat het jaar 1980 geen toevallige referentie is moge blijken uit de berekening van het gemiddelde over de vijf betrokken jaren waar de cijfers uitwijzen dat het gemiddelde per jaar over de beschouwde periode per magistraat 106 bedroeg.

Door het Hof werden per magistraat gemiddeld 144 arresten per jaar geveld.

Op grond van deze gegevens zal een *herberekening* van de getalsterkte der magistraten in de hoven de verbeelding tarten.

De bestaande globale personeelssterkte wordt hierbij ongewijzigd behouden.

In een eerste benaderingswijze wordt de berekening van het theoretisch aantal magistraten per Hof doorgevoerd op basis van het gemiddelde van 612 inleidingen per magistraat van de zetel, hetzij 122 per jaar. Aldus zou het Hof 11,5 magistraten voor de zetel bekomen. Wordt de berekening gemaakt op basis van het gemiddelde van 532 arresten per magistraat, hetzij 107 per jaar, dan zou de zetel van het Hof beschikken over 11 magistraten. Neemt men de actieve bevolking als vertrekbasis dan zou bij de herberekening het Hof 10 zetelende magistraten tellen.

Even eraan herinneren dat door de wet het aantal magistraten van de zetel op 8 werd bepaald.

18. Met dit verslag hebben wij gepoogd de werking van de arbeidsrechtbanken en deze van het Hof over een periode van vijf jaren te schetsen, ons beperkend tot enkele hoofdtrekken.

Dit gebeurde op basis van een ontleding van de activiteiten naar de aard van de behandelde materies, naar de

¹⁵ Tabel 7.

wijze of stadium van behandeling en naar de onderscheiden rechtsgebieden.

Een belangrijke vergelijkingsbasis werd voor het rechtsgebied uitgedrukt in de omvang van de actieve bevolking.

Samen met het aantal activiteiten werd deze omvang van de actieve bevolking een vergelijkingsbasis voor de getalsterkte van de magistraten.

Alhoewel de reikwijdte van de ontleding beperkt bleef tot de kwantitatieve sfeer, toch menen wij een aantal vaststellingen te kunnen doen en enkele kanttekeningen te kunnen plaatsen.

Ik zou de aandacht willen vestigen op volgende vaststellingen, beseffend dat verdere besluiten, aanvullende gegevens of alleszins een verdere studie van het cijfermateriaal vergen:

1) De groei van het aantal inleidingen bij de arbeidsrechtbanken heeft zich geleidelijk gemanifesteerd.

Er zijn geen tegenindicaties voorradig waaruit zou blijken dat deze trend wordt afgeremd. Een dergelijke groei mag logischerwijze verwacht worden in de verdere afwikkeling van de inleidingen alsmede in de doorschuiving naar het Hof. Dit veronderstelt ook de blijvende intense inzet van de rechters met medewerking van het auditoraat opdat de goede rechtsbedeling gehandhaafd blijft.

2) Het staat vast dat de getalsterkte van de magistraten van de zetel en het auditoraat-generaal onvoldoende is, van welke invalshoek ook deze problematiek benaderd wordt. De grote mate waarin inleidingen en arresten het gemiddelde van de andere arbeidshoven overtreffen zal

iedereen duidelijk zijn. Wil men de juridische kwaliteit van de arresten gaaf houden en niet gedwongen worden tot een niet gerechtvaardigde kwantiteit is een dringende uitbreiding van het kader noodzakelijk.

19. Wanneer wij een evaluatie maakten over een periode en hierbij een paar bedenkingen naar voren brachten, zijn wij tot het besluit gekomen dat het nuttig is op basis van de thans voorhanden zijnde gegevens een prognose te maken voor de vijf volgende jaren. Een prognose maken voor de toekomst is zinvol maar moeilijk.

In onze prognose gaan wij uit van het gemiddeld aantal inleidingen per jaar vastgesteld in de periode 1976-1980 en doorberekend via een gemiddeld jaarlijks groeipercentage. Dit bedraagt 6,4%. Wordt het gemiddeld aantal inleidingen over de periode 1976-1980, hetzij 1404, jaar na jaar op basis van dit groeipercentage doorberekend vanaf 1981 tot 1985, dan zouden er voor het totaal van die periode 8480 zaken bij het Hof worden ingeleid of gemiddeld 1698 per jaar.

Gekoppeld aan de personeelssterkte noteerden wij voor de onderzochte periode 1976-1980, 175 inleidingen per jaar en per magistraat van de zetel. Op basis van de vooruitberekeningen zou dit getal gemiddeld per jaar in de periode 1981-1985 212 bedragen, hetgeen een ondraaglijke situatie betekent.

Er zijn geen factoren aanwezig die deze vermoedelijke evolutie in gunstige zin beïnvloeden.

Moge dit verslag een bijdrage betekenen tot verdere bezinning.

BIJLAGEN:

OVERZICHT VAN DE ACTIVITEITEN VAN DE RECHTSMACHTEN IN HET RECHTSGEBIED VAN HET ARBEIDSHOF ANTWERPEN IN DE PERIODE 1976-1980

1. Activiteiten van de Arbeidsrechtbanken, per jaar.
2. Activiteiten van de Arbeidsrechtbanken, overzicht voor de periode 1976-1980.
3. Activiteiten van de Arbeidsrechtbanken, gekoppeld aan de actieve bevolking.
4. Activiteiten van het Arbeidshof, per jaar.
5. Activiteiten van het Arbeidshof, overzicht voor de periode 1976-1980.
6. Activiteiten van het Arbeidshof, gekoppeld aan de actieve bevolking.
7. Aantal inleidingen en arresten van de Belgische Arbeidshoven in de periode 1976-1980.

1. Activiteiten van de Arbeidsrechtbanken, per jaar.

Arbeidsrechtbank	Jaartal	Inleidingen		Tussenvonnissen		Eindvonnissen		Totaal vonnissen	
		A.C.	Index	A.C.	Index	A.C.	Index	A.C.	A.C.
Antwerpen	1976	9236	100,0	824	100,0	8146	100,0	8970	100,0
	1977	8951	96,9	718	87,1	8140	99,9	8858	98,8
	1978	9527	103,2	771	93,6	8981	110,3	9752	108,7
	1979	9308	100,8	828	100,5	8500	104,3	9328	104,0
	1980	11360	123,0	965	117,1	10372	127,3	11337	126,4
Mechelen	1976	2091	100,0	170	100,0	1945	100,0	2115	100,0
	1977	1768	84,6	158	92,9	1727	88,8	1885	89,1
	1978	2025	96,8	122	71,8	1909	98,1	2031	96,0
	1979	1928	92,2	138	81,2	1679	86,3	1817	85,9
	1980	2176	104,1	151	88,8	1959	100,7	2110	99,8
Turnhout	1976	2357	100,0	278	100,0	1982	100,0	2260	100,0
	1977	2240	95,0	237	85,3	2119	106,9	2356	104,2

	1978	2267	96,2	228	82,0	2342	118,2	2570	113,7
	1979	2463	104,5	253	91,0	2248	113,4	2501	110,7
	1980	2606	110,6	307	110,4	2444	123,3	2751	121,7
Provincie Antwerpen	1976	13684	100,0	1272	100,0	12073	100,0	13345	100,0
	1977	12959	94,7	1113	87,5	11986	99,3	13099	98,2
	1978	13819	101,0	1121	88,1	13232	109,6	14353	107,6
	1979	13699	100,1	1219	95,8	12427	102,9	13646	102,3
	1980	16142	118,0	1423	111,9	14775	122,4	16198	121,4
Hasselt	1976	3389	100,0	824	100,0	3160	100	3984	100,0
	1977	3338	98,5	699	84,8	3124	98,9	3823	96,0
	1978	3264	96,3	616	74,8	3276	103,7	3892	97,7
	1979	3373	99,5	599	72,7	3427	108,4	4026	101,1
	1980	3983	117,5	637	77,3	3588	113,5	4225	106,0
Tongeren	1976	2976	100,0	525	100,0	3195	100,0	3720	100,0
	1977	2764	92,9	638	121,5	3079	96,4	3717	99,9
	1978	3132	105,2	556	105,9	2553	79,9	3109	83,6
	1979	2808	94,4	638	121,5	3137	98,2	3775	101,5
	1980	3410	114,6	535	101,9	2871	89,9	3406	91,6
Provincie Limburg	1976	6365	100,0	1349	100,0	6355	100,0	7704	100,0
	1977	6102	95,9	1337	99,1	6203	97,6	7540	97,9
	1978	6396	100,5	1172	86,9	5829	91,7	7001	90,9
	1979	6181	97,1	1237	91,7	6564	103,3	7801	101,3
	1980	7393	116,2	1172	86,9	6459	101,6	7631	99,1
Totaal provincies	1976	20049	100,0	2621	100,0	18428	100,0	21049	100,0
	1977	19061	95,1	2450	93,5	18189	98,7	20639	98,1
Antwerpen en Limburg	1978	20215	100,8	2293	87,5	19061	103,4	21354	101,4
	1979	19880	99,2	2456	93,7	18991	103,1	21447	101,9
	1980	23535	117,4	2595	99,0	21234	115,2	23829	113,2

2. Activiteiten van de Arbeidsrechtbanken, overzicht voor de periode 1976-1980

Arbeidsrechtbank		Inleidingen	Tussen- vonnissen	Eind- vonnissen	Totaal vonnissen
Antwerpen	A.C.	48 382	4 106	44 139	48 245
	%	68,8	66,8	68,4	68,3
	gemiddeld jaarlijks groeipercentage	+ 5,7	+ 4,3	+ 6,8	+ 6,6
Mechelen	A.C.	9 988	739	9 219	9 958
	%	14,2	12,0	14,3	14,1
	gemiddeld jaarlijks groeipercentage	+ 1,0	- 2,8	+ 0,2	- 0,1
Turnhout	A.C.	11 933	1 303	11 135	12 438
	%	17,0	21,2	17,3	17,6
	gemiddeld jaarlijks groeipercentage	+ 2,6	+ 2,6	+ 5,8	+ 5,4
Provincie Antwerpen	A.C.	70 303	6 148	64 493	70 641
	%	100/68,4	100/49,5	100/67,2	100/65,2
	gemiddeld jaarlijks groeipercentage	+ 4,5	+ 3,0	+ 5,6	+ 5,4
Hasselt	A.C.	17 347	3 375	16 575	19 950
	%	53,5	53,9	52,8	53,0
	gemiddeld jaarlijks groeipercentage	+ 4,4	- 5,7	+ 3,4	+ 1,5
Tongeren	A.C.	15 090	2 892	14 835	17 727
	%	46,5	46,1	47,2	47,0
	gemiddeld jaarlijks groeipercentage	+ 3,6	+ 0,5	- 2,5	- 2,1

Provincie	A.C.	32 437	6 267	31 410	37 677
Limburg	%	100/31,6	100/50,5	100/32,8	100/34,8
	gemiddeld jaarlijks groeipercentage	+ 4,1	- 3,3	+ 0,4	- 0,2
Totaal	A.C.	102 740	12 415	95 903	108 318
provincies	%	-/100	-/100	-/100	-/100
Antwerpen	gemiddeld jaarlijks groeipercentage	+ 4,4	- 0,3	+ 3,8	+ 3,3
en Limburg					

3. Activiteiten van de Arbeidsrechtbanken, gekoppeld aan de actieve bevolking.

Arbeidsrechtbank	A.C. %	Actieve bevolking (15-64j.) op 31/12/80 (*)	Inleidingen		1976 1980 Tussenvonnissen				Eindvonnissen	
			A.C.	(1)	A.C.	(2)	A.C.	(3)	A.C.	(4)
Antwerpen	A.C.	611 273	48 382	791,5	4 106	67,2	44 139	722,1	48 245	789,3
	%	39,9	47,1		33,1		46,0		44,5	
Mechelen	A.C.	194 973	9 988	512,3	739	37,9	9 219	472,8	9 958	510,7
	%	12,7	9,7		5,9		9,6		9,2	
Turnhout	A.C.	241 007	11 933	495,1	1 303	54,1	11 135	462,0	12 438	516,1
	%	15,7	11,6		10,5		11,6		11,5	
Provincie	A.C.	1 047 253	70 303	671,3	6 148	58,7	64 493	615,8	70 641	674,5
Antwerpen	%	68,3	68,4		49,5		67,2		65,2	
Hasselt	A.C.	259 058	17 347	669,6	3 375	130,3	16 575	639,8	19 950	770,1
	%	16,9	16,9		27,2		17,3		18,4	
Tongeren	A.C.	228 115	15 090	661,5	2 892	126,8	14 835	650,3	17 727	777,1
	%	14,8	14,7		23,3		15,5		16,4	
Provincie	A.C.	487 173	32 437	665,8	6 267	128,6	31 410	644,7	37 677	773,4
Limburg	%	31,7	31,6		50,5		32,8		34,8	
Totaal provincies	A.C.	1 534 426	102 740	669,6	12 415	80,9	95 903	625,0	108 318	705,9
Antwerpen en	%	100	100		100		100		100	
Limburg										

(*) N.I.S., Bevolkingsvooruitzichten 1976-2000, Statistisch Tijdschrift, 66 (1980) 3, p. 239-245. LISO, Leeftijdsofbouw Limburg, februari

(1) Aantal inleidingen per 10.000 personen behorend tot de actieve bevolking.

(2) Aantal tussenvonnissen per 10.000 personen behorend tot de actieve bevolking.

(3) Aantal eindvonnissen per 10.000 personen behorend tot de actieve bevolking.

(4) Aantal vonnissen per 10.000 personen behorend tot de actieve bevolking.

4. Activiteiten van het Arbeidshof, per jaar

Afdeling	Jaartal	Inleidingen		Tussen-arresten		Eind-arresten		Totaal arresten	
		A.C.	Index	A.C.	Index	A.C.	Index	A.C.	Index
Antwerpen	1976	742	100,0	79	100,0	651	100,0	730	100,0
	1977	852	114,8	73	92,4	547	84,0	620	84,9
	1978	936	126,1	66	83,5	572	87,9	638	87,4
	1979	824	111,1	80	101,3	651	100,0	731	100,1
	1980	969	130,6	117	148,1	668	102,6	785	107,5
Hasselt	1976	524	100,0	95	100,0	336	100,0	431	100,0
	1977	485	92,6	71	74,7	310	92,3	381	88,4
	1978	471	89,9	97	102,1	317	94,3	414	96,1
	1979	573	109,4	122	128,4	394	117,3	516	119,7
	1980	643	122,7	105	110,5	399	118,8	504	116,9

Totaal	1976	1266	100,0	174	100,0	987	100,0	1161	100,0
Arbeidshof	1977	1337	105,6	144	82,8	857	86,8	1001	86,2
	1978	1407	111,1	163	93,7	889	90,1	1052	90,6
	1979	1397	110,3	202	116,1	1045	105,9	1247	107,4
	1980	1612	127,3	222	127,6	1067	108,1	1289	111,0

5. Activiteiten van het Arbeidshof, overzicht voor de periode 1976-1980

Afdeling		Inleidingen		Tussen-arresten	Eind-arresten	Totaal arresten
Antwerpen	A.C.	4 323		415	3 089	3 504
	%	61,5		45,9	63,8	60,9
	gemiddeld jaarlijks groeipercentage	+ 7,7		+ 12,0	+ 0,7	+ 1,9
Hasselt	A.C.	2 696		490	1756	2 246
	%	38,5		54,1	36,2	39,1
	gemiddeld jaarlijks groeipercentage	+ 5,7		+ 2,6	+ 4,7	+ 4,2
Totaal Arbeidshof	A.C.	7 019		905	4 845	5 750
	%	100		100	100	100
	gemiddeld jaarlijks groeipercentage	+ 6,8		+ 6,9	+ 2,0	+ 2,8

6. Activiteiten van het Arbeidshof, gekoppeld aan de actieve bevolking

Afdeling		Actieve bevolking (15-64j.) op 1/1/79 (*)	1976-1980							
			Inleidingen A.C.	(1)	Tussenarresten A.C.	(2)	Eindarresten A.C.	(3)	Arresten A.C.	(4)
Antwerpen	A.C.	1 032 938	4 323	41,9	415	4,0	3 089	29,9	3 504	33,9
	%	68,6	61,6		45,9		63,8		60,9	
Hasselt	A.C.	473 693	2 696	56,9	490	10,3	1 756	37,1	2 246	47,4
	%	31,4	38,4		54,1		36,2		39,1	
Totaal Arbeidshof	A.C.	1 506 631	7 019	46,6	905	6,0	4 845	32,2	5 750	38,2
	%	100	100		100		100		100	

(*) N.I.S. — Bevolkingsstatistieken, 1979, nr. 4, p. 38-50.

(1) Aantal inleidingen per 10.000 personen behorend tot de actieve bevolking.

(2) Aantal tussenarresten per 10.000 personen behorend tot de actieve bevolking.

(3) Aantal eindarresten per 10.000 personen behorend tot de actieve bevolking.

(4) Aantal arresten per 10.000 personen behorend tot de actieve bevolking.

7. Aantal inleidingen en arresten van de Belgische Arbeidshoven in de periode 1976-1980

Arbeidshof	Actieve bevolking (15-64 j.) op 1/1/79 (*)		Aantal inleidingen in de periode 1976-1980			Aantal arresten in de periode 1976-1980		
	A.C.	%	A.C.	%	(1)	A.C.	%	(2)
Arbeidshof Antwerpen	1 506 631	23,5	7 019	27,3	46,6	5 750	25,7	38,2
- Afd. Antwerpen	1 032 938	16,1	4 323	16,8	41,9	3 504	15,7	33,9
- Afd. Hasselt	473 693	7,4	2 696	10,5	56,9	2 246	10,0	47,4
Arbeidshof Gent	1 544 772	24,1	5 193	20,2	33,6	4 670	20,9	30,2
- Afd. Gent	852 102	13,3	3 043	11,8	35,7	2 696	12,1	31,6
- Afd. Brugge	692 670	10,8	2 150	8,4	31,0	1 974	8,8	28,5
Arbeidshof Brussel	1 459 210	22,8	5 931	23,1	40,6	5 122	22,9	35,1
Arbeidshof Luik	1 049 882	16,4	5 163	20,1	49,2	4 613	20,7	43,9
- Afd. Luik	652 712	10,2	3 645	14,2	55,8	3 340	15,0	51,2

- Afd. Namen	257 138	4,0	804	3,1	31,3	672	3,0	26,1
- Afd. Neufchâteau	140 032	2,2	714	2,8	51,0	601	2,7	42,9
Arbeidshof Bergen	841 133	13,2	2 388	9,3	28,4	2 185	9,8	26,0
Totaal	6 401 628	100	25 694	100	40,1	22 340	100	34,9

(*) N.I.S. — Bevolkingsstatistieken, 1979, nr. 4, p. 38-50.

(1) aantal inleidingen per 10.000 personen behorend tot de actieve bevolking.

(2) aantal arresten per 10.000 personen behorend tot de actieve bevolking.

Bron: Vragen en Antwoorden, Senaat: 7 maart 1978, p. 844; 7 augustus 1979, p. 552; 5 mei 1981, p. 1278.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 9 JANUARI 1981

Voorzitter: de h. Janssens

Raadsheer-rapporteur: de h. Sury

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaten: mrs. Bützler en Dassesse

Gewijsde — Motieven waarvan de betekenis niet met zekerheid kan worden vastgesteld.

Het gezag van het rechterlijk gewijsde strekt zich niet uit tot de motieven waarvan de betekenis niet met zekerheid kan worden vastgesteld.

C. t/ N.V. B.

Gelet op het bestreden vonnis, op 11 juni 1979 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1319, 1320, 1322, 1350, 1352, 1353 van het Burgerlijk Wetboek, 23, 24, 25, 26 en 27 van het Gerechtelijk Wetboek,

doordat de rechtbank van eerste aanleg eiser veroordeelt tot het betalen, aan verweester, van de som van 94.567 fr., zijnde het bedrag verschuldigd als onroerende voorheffing voor de jaren 1974 tot en met 1978, op grond: dat de oorspronkelijke huurovereenkomst van 18 oktober 1962 uitdrukkelijk bepaalde dat de betaling van de volledige belasting ten laste van de hoofdhuurster zou vallen; dat hierin vanzelfsprekend ook de grondbelasting begrepen was; dat uit het vonnis van 14 juni 1971 (materiële misslag voor 9 juni 1971), door de vrederechter van het vierde kanton Antwerpen gewezen, blijkt dat de huurhernieuwing werd toegestaan met dezelfde huurvoorwaarden en clausules als in de overeenkomst van 1962 bedongen, behalve wat betreft de te betalen huurprijs en het recht van de partijen om een beroep te doen op de artikelen 12 en 26 van de wet van 30 april 1951; dat niet kan worden ontkend dat in de overeenkomst waarnaar door de vrederechter werd verwezen, bedongen werd dat de onroerende voorheffing ten laste van de huurder zou vallen; dat indien

weliswaar de motieven van het vonnis van 9 juni 1971 enigszins zouden kunnen misleiden, het beschikkende gedeelte duidelijk is en geen twijfel kan laten nopens de reële beweegredenen van deze rechter, die zijn vonnis volledig heeft doen steunen op de oorspronkelijke huurovereenkomst van 1962, waarin de onroerende voorheffing ten laste van de huurder werd gelegd; dat evenmin kan worden ontkend dat de heer G. tot in 1974 de grondbelasting regelmatig heeft betaald, hetgeen ontegensprekelijk bewijst dat hij het vonnis van de vrederechter op juiste en regelmatige wijze heeft uitgevoerd,

terwijl, eerste onderdeel, de vrederechter van het vierde kanton Antwerpen, bij het voornoemde vonnis van huurhernieuwing, uitdrukkelijk besliste dat de huurder niet zou moeten instaan voor de betaling van de onroerende voorheffing, zodat de rechtbank van eerste aanleg, door te beslissen dat uit dit vonnis blijkt dat de huurhernieuwing werd toegestaan met dezelfde voorwaarden en clausules als bedongen in de overeenkomst van 18 oktober 1962, waarbij de onroerende voorheffing ten laste van de huurster werd gelegd, de bewijskracht van het meergenoemde vonnis en het gezag van het gewijsde ervan miskent (schending van alle in het middel aangeuide wetsbepalingen);

tweede onderdeel, het gezag dat de wet aan het rechterlijk gewijsde toekent, een onweerlegbaar wettelijk vermoeden is; geen bewijs tegen dit wettelijk vermoeden wordt toegelaten, zodat de rechtbank van eerste aanleg, door te beslissen dat het feit dat de heer G. tot in 1974 de grondbelasting regelmatig heeft betaald, ontegensprekelijk bewijst dat de onroerende voorheffing door de huurder verschuldigd was, de artikelen 1350, 1352 en 1353 van het Burgerlijk Wetboek schendt;

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat in een vroegere procedure een vonnis van de vrederechter van 9 juni 1971, waarbij de huurhernieuwing van het huurceel van 1962 werd toegestaan, in een eerste overweging oordeelt dat de hoofdverhuurders «geen feiten stellen op grond waarvan door ons bilijkheidshalve zou moeten worden aangenomen dat de huurster nog zou moeten instaan voor de onroerende voorheffing, alsook voor alle kosten van binnenonderhoud en herstellingen alsmede van de buitenschildering en dat

zij niet zou vermogen voort te verhuren zonder schriftelijke toelating»; dat het onmiddellijk daarna in een tweede overweging oordeelt dat «partijen hun rechten en verplichtingen betreffende deze punten vrijelijk overeengekomen zijn in het huurceel van 1962 en er geen aanleiding bestaat om hierop terug te komen bij de hernieuwing van deze huur en verhuur»;

Dat ditzelfde vonnis dan in zijn dispositief de hernieuwing verleent «tegen dezelfde huurvoorwaarden en clausules als de huurovereenkomst gesloten ... op 18 oktober 1962, behalve wat betreft: 1) de te betalen huurprijzen ... 2) het recht dat aan beide partijen wordt toegekend om een beroep te doen op de bepaling van de artikelen 12 en 26 van de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten»;

Overwegende dat het bestreden vonnis overweegt dat «indien weliswaar de motieven van het vonnis van juni 1971 enigszins zouden kunnen misleiden, het beschikkend gedeelte duidelijk is en geen twijfel kan laten nopens de reële beweegredenen van deze rechter, die zijn vonnis van huurhernieuwing volledig heeft doen steunen op de oorspronkelijke door partijen ondertekende huurovereenkomst van 1962, waarin de onroerende voorheffing ten laste van de huurder werd gelegd»;

Overwegende dat het gezag van het rechterlijk gewijsde zich niet uitstrekt tot motieven waarvan de betekenis niet met zekerheid kan worden vastgesteld;

Overwegende dat niet met zekerheid blijkt dat de vrederechter, door de zoëven aangehaalde motieven van het vonnis van 9 juni 1971, als zijn oordeel heeft willen te kennen geven dat, in tegenstelling tot hetgeen uit het beschikkende gedeelte van het vonnis volgt, de huurder de onroerende voorheffing niet moet betalen;

Dat het bestreden vonnis derhalve, door zijn beslissing te doen steunen op het beschikkende gedeelte van het vonnis van 9 juni 1971, de bewijskracht van dit vonnis noch het gezag dat eraan is gehecht, miskent;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat, gelet op het antwoord op het eerste onderdeel, de aangevoerde grief geen belang meer vertoont;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Overwegende dat de verwerping van de voorziening alle belang ontnemt aan de eis tot bindendverklaring van het arrest;

Om die redenen, verwerpt de voorziening en de eis tot bindendverklaring van het arrest; veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 17 FEBRUARI 1981

Voorzitter: de h. Châtel

Raadsheer-rapporteur: de h. Boon

Advocaat-generaal: de h. Tillekaerts

Advocaten: mrs. Bützler en De Gryse

Strafrechtspleging — Civielrechtelijke vordering van een burgerlijke partij — Veroordeling van beklaagde op straf-

vordering in hoger beroep — Herroeping van het gewijsde van de beslissing van de eerste rechter.

Een verzoek tot herroeping van het gewijsde kan worden ingediend voor beslissingen op de burgerlijke belangen, waarvan ten gevolge van de vernietiging van een vonnis of arrest in strafzaken, de juridische oorzaak verdwijnt.

De veroordeling van de beklaagde op de strafvordering door de rechters in hoger beroep op het door het openbaar ministerie ingestelde hoger beroep, doet de juridische oorzaak niet verdwijnen van de beslissing van de eerste rechter op de civielrechtelijke vordering van de burgerlijke partij die geen hoger beroep heeft ingesteld en aldus de beslissing van de eerste rechter op haar civielrechtelijke vordering in kracht van gewijsde heeft laten gaan.

B.I. t/ M. e.a.

Gelet op het bestreden vonnis en op het bestreden arrest, respectievelijk op 21 december 1978 door de Correctionele Rechtbank te Brugge en op 16 januari 1980 door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

Overwegende dat eiseres bij op 29 mei 1980 ter griffie van het Hof neergelegde akte verklaart afstand te doen van haar voorzieningen in zoverre zij tegen de verweerders Norbert M. en Wilfried V. zijn gericht;

I. Op de voorziening tegen het vonnis, op 21 december 1978 door de Correctionele Rechtbank te Brugge gewezen:

Overwegende dat, op grond van de artikelen 407 en 413 van het Wetboek van Strafvordering, een voorziening slechts ontvankelijk is wanneer zij gericht is tegen een beslissing die in laatste aanleg is gewezen;

Overwegende dat, nu het bestreden vonnis niet in laatste aanleg is gewezen, de voorziening niet ontvankelijk is;

II. Op de voorziening tegen het arrest, op 16 januari 1980 door het Hof van Beroep te Gent gewezen:

A. In zoverre de voorziening gericht is tegen de burgerlijke partijen de naamloze vennootschap D., de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid D., Willy V. en de naamloze vennootschap T.:

Overwegende dat het bestreden arrest uitspraak doet op de door eiseres ingestelde vordering tot herroeping van het gewijsde van het vonnis van 18 december 1975 van de Correctionele Rechtbank te Brugge in al zijn motiveringen en beschikkende gedeelten betrekking hebbende op de burgerlijke belangen en tot het plaatsen van de partijen in dezelfde toestand als vóór dat vonnis;

Overwegende dat de door eiseres gevorderde herroeping, wat de beslissing op haar civielrechtelijke vordering betreft, geen invloed kan hebben op de beslissing op de civielrechtelijke vorderingen van de naamloze vennootschap D., de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid D., Willy V. en de naamloze vennootschap T., burgerlijke partijen die tegen het genoemde vonnis hoger beroep hebben ingesteld en de wijziging van dit vonnis, wat hun civielrechtelijke vorderingen betreft, hebben verkregen;

Dat mitsdien de voorziening niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang;

B. In zoverre de voorziening gericht is tegen Frans D. en de voor hem civielrechtelijk aansprakelijke partij, de

personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid T.:

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1132, 1133 en in het bijzonder 1133, 5°, van het Gerechtelijk Wetboek,

doordat het arrest, nadat de correctionele rechtbank bij vonnis van 18 december 1975 de betichte Frans D. had vrijgesproken, de burgerlijk aansprakelijke partij buiten zake had gesteld, en zich bijgevolg onbevoegd had verklaard om van de civielrechtelijke vorderingen, waaronder die van eiseres, kennis te nemen, doch nadat het hof van beroep bij arrest van 4 oktober 1977, gevelde op de beroepen van het openbaar ministerie en van de andere burgerlijke partijen (dan eiseres tegen het genoemde vonnis) de betichting voor bewezen had verklaard en beklagde had veroordeeld tot een straf en tot vergoeding van de (in hoger beroep zijnde) burgerlijke partijen, de vordering van eiseres tot herroeping van het gewijsde tegen het vonnis van 18 december 1975 niet ontvankelijk verklaart op grond, enerzijds, dat het haar niet onmogelijk was hoger beroep in te stellen tegen dat vonnis om aldus deel te nemen aan het debat in hoger beroep en haar middelen te ontwikkelen, zoals de andere burgerlijke partijen, en dat de herroeping van gewijsde slechts mogelijk is wanneer een partij zonder fout of nalatigheid geen kennis had of kon hebben van de latere gebeurtenissen, ten deze de wijziging van het eerste vonnis, anderzijds, dat door de termen «vonnis of arrest in strafzaken», artikel 1133 van het Gerechtelijk Wetboek niet heeft bedoeld het onderdeel van de beslissing van de rechter die door een zelfde vonnis beslist heeft op strafrechtelijk en burgerrechtelijk gebied ten aanzien van de burgerlijke partij die aan het debat over de beide aspecten der zaak deelnam, en over de gewone rechtsmiddelen beschikte,

terwijl, eerste onderdeel, artikel 1132 van het Gerechtelijk Wetboek slechts bepaalt dat de beslissingen waarvan de herroeping wordt gevorderd, in kracht van gewijsde dienen te zijn getreden, doch geenszins dat zij in laatste aanleg zouden zijn gevelde; de omstandigheid dat een partij heeft nagelaten hoger beroep aan te tekenen tegen een vonnis dus geen hindernis kan uitmaken voor een later ingediende vordering tot herroeping van het gewijsde van dit vonnis; voldoende is dat zij van de reden van herroeping van het gewijsde geen kennis had vóór het vonnis of vóór het verstrijken van de termijn van hoger beroep; eiseres, door aan te voeren dat de prijspraak van beklagde Frans D., veroordeeld door vonnis van 18 december 1975, werd vernietigd bij het arrest gevelde op 4 oktober 1977 door het hof van beroep, ter staving van haar vordering tot herroeping van het gewijsde een reden heeft ingeroepen die zij duidelijk niet kon kennen toen de termijn om in hoger beroep te gaan tegen het vonnis verstreek, aangezien deze reden op dat ogenblik nog niet bestond;

tweede onderdeel, uit artikel 1132 van het Gerechtelijk Wetboek volgt dat de beslissing waarvan de herroeping wordt gevorderd, een beslissing kan zijn die door het strafgerecht is gewezen, in zoverre dit over burgerlijke belangen uitspraak heeft gedaan; de enige voorwaarde gesteld door artikel 1133, 5°, van het genoemde wetboek voor de ontvankelijkheid van de vordering tot herroeping van het gewijsde tegen een dergelijke beslissing, is dat deze berust op een vonnis of arrest in strafzaken dat naderhand wordt vernietigd, doch deze bepaling geenszins

daarenboven vergt dat de beslissing van de strafrechter betreffende de burgerlijke belangen zou zijn gewezen door een ander rechtscollege, of bij een andere gelegenheid; waaruit volgt dat het arrest, door de vordering van eiseres tot herroeping van het gewijsde niet ontvankelijk te verklaren, zijn beslissing niet wettelijk motiveert:

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat het arrest de niet-ontvankelijkheid van het verzoek tot herroeping van het gewijsde laat steunen op de volgende redengeving: «In beginsel is het rechtsmiddel van herroeping van gewijsde uitzonderlijk. Het staat enkel open voor degenen die niet de gelegenheid hadden om sommige middelen te doen gelden bij wege van de gewone rechtsmiddelen, omdat die middelen slechts later gebleken zijn. De verzoekster was opgetreden als burgerlijke partij voor de correctionele rechtbank. Zij stelde geen hoger beroep in tegen een voor haar nadelige beslissing en wil bij wege van een uitzonderlijk rechtsmiddel dit verzuim goed maken. Het was haar niet onmogelijk hoger beroep in te stellen en aldus deel te nemen aan het debat in hoger beroep en haar middelen te ontwikkelen, zoals de andere burgerlijke partijen. Zij heeft het risico daarvan niet willen dragen, doch wil thans het tussengekomen arrest aanwenden te haren profijte. Deze handelwijze is strijdig met de bedoeling van de wet die de herroeping van gewijsde slechts mogelijk maakt wanneer een partij, zonder fout of nalatigheid, geen kennis had of kon hebben van de latere gebeurtenis, in casu de wijziging van het eerste vonnis. In deze gedachtengang moet aanvaard worden dat de wetgever in het artikel 1133 van het Gerechtelijk Wetboek door de termen 'vonnis of arrest in strafzaken' niet heeft bedoeld het onderdeel van de beslissing van de rechter, die met een zelfde vonnis beslist heeft, op strafrechtelijk en burgerlijk gebied, ten aanzien van de burgerlijke partij die aan het debat over de beide aspecten der zaak deelnam en over de gewone rechtsmiddelen beschikte»;

Overwegende dat het arrest, hoewel het, bij de beschrijving van de juridische toestand waarin eiseres zich bevindt, aanstipt dat deze geen hoger beroep instelde tegen het vonnis van de correctionele rechtbank, geenszins beslist dat de herroeping van het gewijsde slechts mogelijk zou zijn voor beslissingen in laatste aanleg gewezen;

Dat, in de context, het arrest ook niet bedoelt dat eiseres op het ogenblik van het verstrijken van de termijn om hoger beroep in te stellen tegen het vonnis van de correctionele rechtbank, de reden ter staving van haar vordering tot herroeping van het gewijsde, meer bepaald de wijziging van het vonnis, kende, doch enkel dat zij op dat ogenblik wist of kon weten dat de mogelijkheid van wijziging, in hoger beroep, bestond;

Dat het onderdeel, dat stoelt op een verkeerde lezing van het arrest, feitelijke grondslag mist;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat het arrest, door de in het antwoord op het eerste onderdeel weergegeven motivering, geenszins beslist dat artikel 1133, 5°, van het Gerechtelijk Wetboek vereist dat de beslissing van de strafrechter betreffende de burgerlijke rechtsvordering gewezen zou zijn door een ander gerecht of bij een andere gelegenheid dan de beslissing betreffende de strafvordering, doch wel vaststelt dat ten deze de Correctionele Rechtbank te Brugge bij vonnis van

18 december 1975 terzelfder tijd uitspraak heeft gedaan op de strafvordering en op de civielrechtelijke vordering van eiseres en dat eiseres wist of moest weten dat het haar mogelijk was door het instellen van hoger beroep tegen dat vonnis de wijziging te verkrijgen van de beslissing op de door haar ingestelde civielrechtelijke vordering;

Overwegende dat artikel 1133, aanhef en 5°, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat een verzoek tot herroeping van het gewijsde kan worden ingediend, indien de beslissing berust op een vonnis of arrest in strafzaken dat naderhand vernietigd is;

Overwegende dat die wetsbepaling beoogt de herroeping van het gewijsde mogelijk te maken voor beslissingen op de burgerlijke belangen, waarvan, ten gevolge van de vernietiging van een vonnis of arrest in strafzaken, de juridische oorzaak verdwijnt;

Overwegende dat de herroeping van het gewijsde een buitengewoon rechtsmiddel is dat slechts openstaat voor hen die niet de gelegenheid hebben gehad, door het aanwenden van de gewone rechtsmiddelen, bepaalde middelen te doen gelden welke niet konden blijken of door de verzoeker tot herroeping niet konden gekend zijn vóór het vonnis waarvan de herroeping wordt gevraagd of vóór het verstrijken van de termijnen van de gewone rechtsmiddelen tegen dat vonnis;

Overwegende dat zowel de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek inzake de herroeping van het gewijsde als de door het Wetboek van Strafvordering voor het instellen van hoger beroep bepaalde vervaltermijnen, de rechtsbeginselen inzake de devolutieve kracht van het hoger beroep in strafzaken, alsmede de draagwijdte van de door de eerste rechter uitgesproken beslissing van verklaring van onbevoegdheid op de tegen de beklaagde, die door hem werd vrijgesproken op de strafvordering, ingestelde civielrechtelijke vordering, zich ertegen verzetten aan te nemen dat de veroordeling van de beklaagde op de strafvordering, door de rechters in hoger beroep op het door het openbaar ministerie ingestelde hoger beroep, de juridische oorzaak doet verdwijnen van de beslissing van de eerste rechter op de civielrechtelijke vordering van de burgerlijke partij die, hoewel zij wist of moest weten dat zij, op haar hoger beroep, de wijziging van de beslissing van de eerste rechter op haar civielrechtelijke vordering kon verkrijgen, geen hoger beroep heeft ingesteld en aldus de beslissing van de eerste rechter op haar civielrechtelijke vordering in kracht van gewijsde heeft laten gaan;

Overwegende dat het arrest een juiste toepassing maakt van de artikelen 1132 en 1133, aanhef en 5°, van het Gerechtelijk Wetboek, zijn beslissing wettelijk verantwoordt en ze regelmatig motiveert;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen, verleent akte van de afstand; verwerpt de voorziening voor het overige; veroordeelt eisers in de kosten.

NOOT—Zie ook Cass., 9 februari 1976, Arr. Cass., 1976, 674.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 17 MAART 1981

Voorzitter: baron Richard

Raadsheer-rapporteur: de h. Boon

Advocaat-generaal: de h. Krings

Advocaat: mr. Gheysen

Wegen — Wet op de buurtwegen — Overtreding — Herstel — Door de gemeente reeds uitgevoerd — Burgerlijke partij — Onrechtmatige daad — Oorzakelijk verband.

De omstandigheid dat art. 33 van de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen de rechtbank verplicht om buiten de straf ook het herstel van de overtreding te bevelen, doet geen afbreuk aan het recht van de gemeente om zich burgerlijke partij te stellen.

Indien de nodige herstellingswerken reeds zijn uitgevoerd, is er geen aanleiding meer om de uitvoering ervan te bevelen.

De op de gemeente rustende verplichting tot onderhoud komt uit oogpunt van het oorzakelijk verband tussen de schade en de feiten niet ter sprake, aangezien uit art. 33 zelf voortvloeit dat de door de foutieve daad veroorzaakte herstellingskosten ten laste komen van de schadeverwekker. De omstandigheid dat art. 33 de wijze van invordering van de kosten bepaalt voor het geval dat het door de rechtbank bevolen herstel niet binnen de bepaalde termijn is uitgevoerd en de gemeente zelf ertoe is moeten overgaan, wettigt niet de gevolgtrekking dat de verplichting niet zou bestaan vanaf het ogenblik waarop de foutieve daad is verricht.

V. t/ Stad Kortrijk

Gelet op het bestreden vonnis, op 16 mei 1980 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Kortrijk;

Overwegende dat de voorziening beperkt is tot de beslissing op de civielrechtelijke vordering van verweerster tegen eiser;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending, verkeerde interpretatie, verkeerde toepassing van de artikelen 97 van de Grondwet, 1382, 1383, 1384 van het Burgerlijk Wetboek, 3, 161 van het Wetboek van Strafvordering, 33 van de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen en 32bis van het provinciaal reglement op de buurtwegen van de provincie West-Vlaanderen, van 24 april 1952,

doordat het vonnis, om de burgerlijke-partijstelling van de Stad Kortrijk gegrond te verklaren, en zonder te hebben geloofd dat het gewoon onderhoud van de buurtwegen, met inbegrip van de grachten, alsook de buitengewone onderhoudswerken, krachtens een wettelijke bepaling ten laste zijn van de gemeente, oordeelt dat, indien de stad Kortrijk door de overtreding schade heeft geleden, eiser verplicht is deze schade te vergoeden en dat uit de bepaling van artikel 33 van de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen en uit artikel 32bis van het provinciaal reglement op de buurtwegen volgt dat de verplichting tot herstel van de schade zoals ze door eiser werd aangevraagd bij zijn overtreding, te zijnen laste komt en dat, indien hij zijn verplichting tot herstel niet binnen de gestelde tijd nakomt, het Bestuur op kosten van de overtreder de

herstelling kan verrichten, en dat eiser ertoe gehouden was, zonder zijn veroordeling af te wachten, onmiddellijk de beschadigde gracht te herstellen en dat de kostprijs van de werken, die door de stad zelf werden uitgevoerd, wegens hun dringende aard, volgens de bepaling van artikel 33 van de wet van 10 april 1841 te zijnen laste zijn,

terwijl, eerste onderdeel, deze motivering niet duidelijk maakt of de burgerlijke partijstelling van de stad Kortrijk gegrond is op de feiten van de telastlegging dan wel, ingevolge artikel 33 van bovenvermelde wet van 10 april 1841, op het feit dat eiser niet onmiddellijk is overgegaan tot herstelling van de gracht, zodat deze dubbelzinnige en tegenstrijdige motivering, die aan het Hof niet toelaat na te gaan of de rechter een juiste toepassing heeft gemaakt van de wettelijke bepalingen betreffende het oorzakelijk verband tussen fout en schade, gelijk staat met een gebrek aan motivering (schending van artikel 97 van de Grondwet);

tweede onderdeel, het door de stad Kortrijk gevorderd bedrag niet het gevolg is van de schade, veroorzaakt door de feiten van de telastlegging namelijk het dempen van de gracht, maar van de beslissing van de stad Kortrijk haar wettelijke verplichting te vervullen inzake het uitvoeren van alle onderhoudswerken aan de grachten van de buurtwegen (schending van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek);

derde onderdeel, de burgerlijke-partijstelling van de stad Kortrijk enkel kan steunen op feiten die de oorzaak zijn van de schade, die bewezen zijn verklaard door de strafrechter en die het ten laste gelegd misdrijf uitmaken (schending van de artikelen 3 en 161 van het Wetboek van Strafvordering);

vierde onderdeel, het herstel van de overtreding, zoals bepaald bij artikel 33 van de wet van 10 april 1841 en artikel 32bis van het provinciaal reglement op de buurtwegen van 24 april 1952, deel uitmaakt van de bestraffing van de overtreding en slechts een civiel recht aan de gemeentelijke autoriteit toekent tegen de overtreder na het verstrijken van de termijn, waarbinnen het door de strafrechter bevolen herstel van de overtreding moest worden uitgevoerd (schending van artikel 33 van de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen en van artikel 32bis van bovenvermeld provinciaal reglement);

Overwegende dat het vonnis in verband met de civielrechtelijke vordering van verweerster oordeelt: «Het provinciaal reglement op de buurtwegen, artikel 32bis, bepaalt inderdaad dat de rechter, overeenkomstig de bepalingen van artikel 33 van de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen, benevens de straf ook de herstelling van de overtreding beveelt indien daartoe grond bestaat. Blijkbaar heeft de stad Kortrijk echter het vonnis van de rechter niet afgewacht om de schade, ontstaan door de overtreding, te herstellen en heeft zij, ten einde overstroming en verdere schade te vermijden, zelf de herstelling uitgevoerd. In die omstandigheden kon de eerste rechter bezwaarlijk de beklaagde (eiser) nog veroordelen tot het herstel in natura van de overtreding. Indien de stad Kortrijk door de overtreding schade heeft geleden, is de beklaagde verplicht deze schade te vergoeden. Ten onrechte stelt de beklaagde dat de stad Kortrijk, wegens haar wettelijke verplichting tot onderhoud van deze gracht, geen schade zou hebben geleden omdat zij, door de schade te herstellen, slechts een wettelijke verplichting zou hebben ver-

vuld. Uit de bepaling van artikel 33 van de wet van 10 april 1841 en uit het voormelde artikel 32bis van het provinciaal reglement op de buurtwegen volgt immers dat de verplichting tot herstel van de schade, zoals zij door de beklaagde werd aangericht bij de overtreding, te zijnen laste komt. Indien hij zijn verplichting tot herstel binnen de gestelde tijd niet nakomt, dan kan het bestuur op kosten van de overtreder de herstelling verrichten. De beklaagde was ertoe gehouden, zonder zijn veroordeling af te wachten, onmiddellijk de beschadigde gracht te herstellen. Wegens de dringende aard van de herstelling (uit het proces-verbaal blijkt immers dat het debiet van de gracht door de instorting fel verminderd was en dat, bij hevige regenval, het water over de akkers vloeiende) heeft de stad Kortrijk zelf het nodige daartoe gedaan. De kostprijs van de herstelling wordt door beklaagde niet betwist. Wegens de bepaling van artikel 33 van de wet van 10 april 1841 komt deze kostprijs te zijnen laste»;

Overwegende dat uit deze redengeving blijkt dat het vonnis de inwilliging van de civielrechtelijke vordering van verweerster grondt op de telastlegging en dat het artikel 33 van de wet van 10 april 1841 slechts bespreekt in verband met het verweer van eiser uit oogpunt van de wettelijke verplichting van verweerster; dat de redengeving dan ook noch dubbelzinnig noch tegenstrijdig is;

Overwegende dat voor het overige de omstandigheid dat artikel 33 van de wet van 10 april 1841 de rechtbank verplicht om buiten de straf ook het herstel uit te spreken, geen afbreuk doet aan het recht van de gemeente om zich burgerlijke partij te stellen;

Overwegende dat, indien de nodige herstellingswerken reeds zijn uitgevoerd, zoals de rechtbank ten deze vaststelt, er geen aanleiding meer is of kan zijn om de uitvoering ervan nog te bevelen;

Overwegende dat de op de gemeente rustende wettelijke verplichting tot onderhoud ten deze niet aan de orde komt uit oogpunt van het oorzakelijk verband tussen de schade en de feiten, nu uit artikel 33 van de wet van 10 april 1841 zelf voortvloeit dat de door de foutieve daad veroorzaakte herstellingskosten ten laste komen van de schadeverwekker; dat de omstandigheid dat bedoeld artikel 33 de wijze van invordering van de kosten bepaalt voor het geval dat het door de rechtbank bevolen herstel niet binnen de bepaalde termijn werd uitgevoerd en de gemeente er zelf heeft moeten toe overgaan, de gevolgtrekking niet wettigt dat de verplichting tot herstel niet zou bestaan vanaf het ogenblik waarop de foutieve daad werd gesteld;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1315, 1341, 1348, 1349 en 1353 van het Burgerlijk Wetboek en van het algemeen rechtsbeginsel betreffende de eerbiediging van de rechten van de verdediging en betreffende het contradictoire karakter van de debatten,

doordat het vonnis vaststelt dat de stad Kortrijk blijkbaar het vonnis van de rechter niet heeft afgewacht om de schade, ontstaan door de overtreding, te herstellen en dat ze (de stad Kortrijk), ten einde overstromingen of verdere schade te vermijden, zelf de herstelling heeft uitgevoerd en dat in die omstandigheden de eerste rechter bezwaarlijk de beklaagde nog kon veroordelen tot herstel in natura van de overtreding,

terwijl, eerste onderdeel, dat feit, namelijk dat de stad Kortrijk de herstelling heeft uitgevoerd zonder het vonnis van de eerste rechter af te wachten, niet blijkt uit enig stuk van de procedure waarop het Hof vermag acht te slaan en aldus voorkomt als een persoonlijke wetenschap van de rechter die hij heeft verworven buiten elke wettelijke procedure of bewijsvoering om (schending van alle wetsbepalingen in het middel vermeld);

tweede onderdeel, door te verzuimen aan te duiden op welke wettelijk aangebrachte bewijsmiddelen de rechtbank steunt om voormelde feiten aan te nemen, de motivering van het vonnis niet toelaat de wettelijkheid van deze bewijsvoering en deze beslissing na te gaan (schending van artikel 97 van de Grondwet):

Overwegende dat de in het antwoord op het eerste middel weergegeven redengeving van het vonnis aantoonde dat de rechtbank de omstandigheid dat verweerster zelf het nodige heeft gedaan afleidt uit de dringende aard van de herstelling, welke dringende aard zij afleidt uit het procesverbaal waaruit blijkt dat het debiet van de gracht door de instorting fel was verminderd en dat, bij hevige regenval, het water over de akkers vloeide;

Dat de rechter derhalve niet steunt op een persoonlijke wetenschap die hij heeft verworven buiten elke wettelijke procedure of bewijsvoering om, maar op elementen van het strafdossier waaruit hij bepaalde gevolgtrekkingen maakt; dat hij meteen zijn beslissing motiveert en deze motivering aan het vormvereiste van artikel 97 van de Grondwet voldoet;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;
(...)

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 24 APRIL 1981

Voorzitter: de h. Janssens

Raadsheer-rapporteur: de h. Sury

Advocaat-generaal: de h. Tillekaerts

Advocaten: mrs. De Gryse en De Bruyn

Wisselbrief — Verkoper heeft wissel op koper getrokken — Veroordeling van de betrokkene op de cambiare vordering — Gewijsde — Draagwijde — Toelaatbaarheid van latere vordering tot vernietiging van de koop.

Hoewel in de cambiare vordering tussen de onmiddellijk verbonden wisselpartijen, ten deze trekker en betrokkene, de verweermiddelen uit hun onderliggende verhoudingen tegenwerpelijk blijven, heeft de betrokkene, gelet op de eigen grondslag van de cambiare vordering, te weten de wisselverbintenis, geen verplichting om, indien hij zich op een verweermiddel uit de onderliggende overeenkomst kan beroepen, dit middel tegen de cambiare vordering aan te voeren.

De enkele omstandigheid dat de betrokkene in het geding over de wisselschuld de verweermiddelen uit de onderliggende overeenkomst niet heeft opgeworpen, impliceert niet dat hij afstand heeft gedaan van zijn recht om nadien, in een ander geding, de ontbinding van die over-

eenkomst te vorderen of dat hij bij de vordering tot ontbinding geen belang heeft.

Het vonnis dat in de op de wisselschuld gegronde vordering is gewezen, kan geen gezag van gewijsde hebben in de vordering tot ontbinding van de overeenkomst, als de betrokkene in de cambiare vordering geen exceptie uit de onderliggende overeenkomst heeft doen gelden.

N.V. E. t/ P.V.B.A. T.

Gelet op het bestreden arrest, op 12 oktober 1979 door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 17 en 28 van de wet van 31 december 1955 ter uitlegging van de wet van 10 augustus 1953 betreffende de invoering in de nationale wetgeving van de eenvormige wet op de wisselbrief en het orderbriefje, 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek en van het algemeen rechtsbeginsel dat de afstand van recht moet worden afgeleid uit feiten die voor geen andere uitleg vatbaar zijn, onder meer uitgedrukt door artikel 1045, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek, en van de artikelen 23 tot en met 27 van het Gerechtelijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat in het arrest, nadat is vastgesteld dat de litigieuze stof vanaf begin september 1973 door de firma C. wegens kleurgebreken werd geweigerd en dat eiseres pas in februari 1974 door verweerster in kort geding tot aanstelling van een deskundige werd gedagvaard, nadat in de loop van de maand oktober 1973 te Algiers vruchteloze onderhandelingen tussen de partijen en de firma C. plaatshadden, toch wordt beslist: «de vonnissen van de Rechtbank van Koophandel te Brussel, gewezen op 21 december 1973 en 15 maart 1974, hebben volgens het inleidend dagingsexploot van 12 november 1973 enkel geaccepteerde wissels tot voorwerp, en gewagen niet van enige verkoop, zodat zij, met toepassing van artikel 23 van het Gerechtelijk Wetboek, geen gezag van gewijsde kunnen hebben voor het onderhavig geschil, te meer daar uit dezelfde vonnissen blijkt dat de rechtsvoorgangster van geïntimeerde (thans verweerster) zich nopens deze 'wisselvordering' naar het oordeel van de rechtbank heeft gedragen, zonder huidige verkoopontbinding alsdan ter sprake te brengen», en het hof van beroep aldus het middel verwerpt waarbij eiseres liet gelden dat verweerster niet meer de ontbinding van de verkoop kon vorderen, nu zij geen excepties had laten gelden tegen de door eiseres, vóór de door verweerster ingeleide vordering tot ontbinding, ingestelde cambiare vordering die door de rechtbank op 21 december 1973, en 15 maart 1974 werd toegewezen,

terwijl, eerste onderdeel, overeenkomstig de artikelen 17 en 28 van de wet van 31 december 1955 tot uitlegging van de wet van 10 augustus 1953 betreffende de invoering in de nationale wetgeving van de eenvormige wet op de wisselbrief en het orderbriefje, tussen de onmiddellijke verbonden wisselpartijen, zoals de betrokkene-acceptant en de trekker, alle verweermiddelen uit hun onderliggende verhoudingen tegenwerpelijk blijven en verweerster derhalve de verweermiddelen die zij uit de onderliggende rechtsverhouding meende te kunnen putten, met name de ontbinding van de overeenkomst wegens verborgen gebreken, aan eiseres had moeten tegenwerpen toen die van haar de betaling van de aanvaarde wisselbrief vorderde, aangezien verweerster door de firma C. reeds in het begin van de maand september 1973 van het bestaan van zoge-

naamde kleurgebreken op de hoogte werd gebracht, zodat het arrest, door het verweermiddel gegrond op het niet-opwerpen, door verweerster, van enige door haar gekende, op de onderliggende verhouding steunende exceptie tegen de cambiare vordering, af te wijzen op grond van de hierboven in het cassatiemiddel geciteerde motieven, schending inhoudt van de artikelen 17 en 28 van de wet van 31 december 1955 ter uitlegging van de wet van 10 augustus 1953 betreffende de invoering in de nationale wetgeving van de eenvormige wet op de wisselbrief en het orderbriefje;

tweede onderdeel, nu het hof van beroep vaststelde, enerzijds, dat verweerster reeds in het begin van de maand september 1973 kennis had van het bestaan van zogenaamde kleurgebreken, anderzijds, dat verweerster, toen zij op grond van de door haar aanvaarde wisselbrieven door eiseres werd gedagvaard en door de vonnissen van 21 december 1973 en 15 maart 1974 van de Rechtbank van Koophandel te Brussel werd veroordeeld, zich ermee vergenoegde zich naar de wijsheid van de rechtbank te gedragen zonder een beroep te doen op de excepties (onder meer de vrijwaring wegens verborgen gebreken) die zij als betrokkene aan eiseres, trekker van de wissel, kon tegenwerpen, diende te worden aangenomen dat, zoals door eiseres voor het hof van beroep bij conclusie was gesteld, verweerster de ontbinding van de verkoop niet meer kon vorderen; verweerster inderdaad aldus haar recht verwerkt had om in een later geding die excepties nog ter sprake te brengen, en zij derhalve bij een dergelijk geding geen belang meer had omdat zij door haar gedrag van dit recht had afgezien, zodat het arrest op grond van de in het tweede onderdeel opgesomde feitelijke omstandigheden niet wettig kon beslissen dat de vordering van verweerster terecht toelaatbaar werd verklaard en aldus met miskenning van de in dit onderdeel ingeroepen wetsbepalingen aanvaardde dat verweerster haar recht niet verwerkte en bij die vordering nog een belang had (schending van de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek en van het algemeen rechtsbeginsel dat de afstand van recht moet worden afgeleid uit feiten die voor geen andere uitleg vatbaar zijn, onder meer uitgedrukt door artikel 1045, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek);

derde onderdeel, aangezien verweerster, zoals uit de feitelijke vaststellingen van het arrest blijkt, kennis had van het bestaan van zogenaamde kleurgebreken alvorens op grond van de aanvaarde wisselbrieven te zijn gedagvaard en veroordeeld en zij zich ertoe beperkte tegen die cambiare vordering aan te voeren dat zij zich naar de wijsheid van de rechtbank gedroeg zonder de verweermiddelen, onder meer de vrijwaring wegens verborgen gebreken, in te roepen die tussen de onmiddellijk verbonden wisselpartijen, met name eiseres en verweerster, tegenwerpelijk blijven, de aan verweerster betekende vonnissen van 21 december 1973 en 15 maart 1974, door de Rechtbank van Koophandel te Brussel gewezen, het gezag van gewijsde hadden ten aanzien van de later door verweerster ingeleide vordering tot ontbinding wegens verborgen gebreken, daar door die beslissingen tussen de onmiddellijk verbonden wisselpartijen en bij ontstentenis van enige betwisting in dat verband, noodzakelijk en zeker werd beslist dat die partijen in hun onderliggende verhoudingen geen excepties tegen elkaar wensten te laten gelden, zodat het arrest, door aan bedoelde vonnissen het gezag van gewijsde te ontzeggen en het daarop steunend verweer-

middel te verwerpen, miskenning inhoudt van het gezag van gewijsde dat aan de bij de voorziening gevoegde vonnissen van 21 december 1973 en 15 maart 1974 van de Rechtbank van Koophandel te Brussel toekomt (schending van de artikelen 23 tot en met 27 van het Gerechtelijk Wetboek);

vierde onderdeel, het tegenstrijdig, althans dubbelzinnig is, enerzijds, te beslissen dat verweerster wist dat een deel van de litigieuze koopwaar vanaf begin september 1973 door de firma C. wegens zogenaamde kleurgebreken werd geweigerd en dat dit tussen partijen in de loop van de maand oktober 1973 tot vruchteloze onderhandelingen aanleiding gaf, en, anderzijds, het middel van eiseres te verwerpen, geput uit de veroordeling van verweerster op 21 december 1973 en 15 maart 1974 tot betaling van de door haar aanvaarde wissels, omdat die vonnissen geen gezag van gewijsde voor het later door verweerster ahangig gemaakte geding zouden hebben aangezien de verkoop en de verkoopontbinding op dat ogenblik niet ter sprake was, zodat het arrest niet regelmatig is gemotiveerd en derhalve artikel 97 van de Grondwet miskent:

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat, hoewel in de cambiare vordering tussen de onmiddellijk verbonden wisselpartijen de verweermiddelen uit hun onderliggende verhoudingen tegenwerpelijk blijven, verweerster of haar rechtsvoorgangster nochtans, gelet op de eigen grondslag van de cambiare vordering, te weten de wisselverbintenis, geen verplichting had de ontbinding van de onderliggende overeenkomst wegens verborgen gebreken tegen bedoelde vordering aan te voeren, al werd zij reeds voordien door de firma C. van de beweerdde kleurgebreken op de hoogte gebracht;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat, gelet op de voormelde eigen grondslag van de cambiare vordering, de enkele omstandigheid dat verweerster in het geding over de wisselschuld de verweermiddelen uit de onderliggende overeenkomst niet heeft opgeworpen, niet impliceert dat zij van haar recht afstand heeft gedaan om nadien, in een ander geding, de ontbinding van die overeenkomst te vorderen en evenmin dat zij bij deze vordering tot ontbinding geen belang had;

Wat het derde onderdeel betreft:

Overwegende dat het gezag van het rechterlijke gewijsde beperkt is tot wat de rechter over een punt dat in betwisting was heeft beslist, zij het impliciet, en tot wat, om reden van het geschil dat voor de rechter was gebracht en waarover de partijen tegenspraak hebben kunnen voeren, de noodzakelijke grondslag van de beslissing uitmaakt;

Overwegende dat de rechter, die enkel over de cambiare vordering uitspraak doet, niet oordeelt, ook niet impliciet, over enig geschil ontstaan uit de onderliggende overeenkomst; dat immers, zoals eerder is gezegd, de cambiare vordering een eigen grondslag heeft, te weten de wisselverbintenis, en als zodanig niet op de onderliggende verbintenis stoelt;

Overwegende dat de door eiseres aangevoerde vonnissen, welke in de op wisselschuld gegronde vorderingen zijn gewezen, geen gezag van gewijsde kunnen hebben in de vordering tot ontbinding van de overeenkomst, nu ver-

weerster in de cambiare vordering zich gedroeg naar de wijsheid van de rechtbank zonder enige exceptie uit de onderliggende overeenkomst te doen gelden;

Wat het vierde onderdeel betreft:

Overwegende dat het noch tegenstrijdig noch dubbelzinnig is, enerzijds, vast te stellen dat verweerster wist dat een deel van de koopwaar vanaf begin september 1973 door de firma C. werd geweigerd en dat dit tussen partijen in oktober 1973 tot vruchteloze onderhandelingen aanleiding gaf, en, anderzijds, te beslissen dat de vonnissen van 21 december 1973 en 15 maart 1974, die enkel de geaccepteerde wissels betreffen en niet gewagen van enige verkoop, geen gezag van gewijsde kunnen hebben in de vordering tot ontbinding van de verkoop, te meer daar uit de genoemde vonnissen blijkt dat de rechtsvoorgangster van verweerster zich nopens die cambiare vordering naar het oordeel van de rechtbank heeft gedragen, zonder de huidige verkoopontbinding alsdan ter sprake te brengen;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e KAMER — 4 FEBRUARI 1980

Voorzitter: de h. Jans

Raadsheren: de hh. Deviaene en Thiry

Advocaat-generaal: de h. Marchand

Advocaat: mr. De Meulder

Echtscheiding — Door onderlinge toestemming — Overschrijving — Termijn — Misverstand inzake de opdracht van de optredende notaris — Overmacht.

Een misverstand tussen echtscheidende echtgenoten en de met hun belangen belaste notaris omtrent de omvang van zijn opdracht, moet bij gemis aan overschrijving van het echtscheidingsvonnis binnen de wettelijk gestelde termijn als een geval van overmacht beschouwd worden.

V. t/ D.

Overwegende dat het oorspronkelijk verzoekschrift van 24 september 1979, strekkende tot het bepalen van een nieuwe termijn van twee maanden om het vonnis, uitgesproken door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel op 15 mei 1979, waarbij de echtscheiding door onderlinge toestemming tussen appellanten werd toegestaan, bij een door de griffier afgeleverd uittreksel te betekenen of tegen ontvangstbewijs ter hand te stellen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het huwelijk voltrokken werd, dit ten einde overschrijving (cf. art. 1303 van het Gerechtelijk Wetboek), door de eerste rechter als ongegrond is afgewezen;

Overwegende dat ter zake blijkt vast te staan dat de voor voormelde betekening of terhandstelling vereiste stukken, zijnde de uitgifte van het vonnis en het attest van ontstentenis van hoger beroep, aanvankelijk door appellanten aan de met hun belangen belaste notaris werden overgezonden; dat tevens blijkt dat tussen appellanten enerzijds en de notaris anderzijds een misverstand bestond nopens de omvang van het aan deze laatste gegeven mandaat, laatstgenoemde zijn opdracht beschouwend als

beperkt tot het opmaken van een inventaris en de verwezenlijking van een transactionele regeling, eerstgenoemden daarentegen in de mening verkerend dat het mandaat tevens de voor de overschrijving vereiste formaliteiten omvatte;

Overwegende dat een dergelijk misverstand, ontstaan buiten welke fout ook van de partijen, en oorzaak van het gemis aan overschrijving binnen de wettelijk gestelde termijn, moet worden beschouwd als een geval van overmacht;

Dat de eerste rechter ten onrechte gewaagt van een fout, nalatigheid of tekortkoming van de lasthebbende notaris, die de lastgevers, d.i. appellanten verbindt, daar, om van een fout, nalatigheid of tekortkoming te kunnen gewagen, vooraf zou moeten worden uitgemaakt wat het gegeven mandaat precies behelsde, een punt dat in casu betwist blijft;

Overwegende ten slotte dat, ter gelegenheid van de behandeling van de zaak in raadkamer, partijen uiting hebben gegeven aan hun voortdurende wil het vonnis van echtscheiding te laten overschrijven;

Om die redenen,

Verklaart appellanten bijgevolg ontheven van het verlies van het voordeel van het door hen op 15 mei 1979 verkregen voormeld vonnis;

Zegt voor recht dat onderhavig arrest samen met voormeld vonnis door beide appellanten afzonderlijk of gezamenlijk, onder vorm van door de griffier afgeleverde uittreksels bevattende het beschikkend gedeelte, zal mogen betekend of tegen ontvangstbewijs ter hand gesteld van de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar hun huwelijk voltrokken werd, binnen de twee maanden vanaf de datum waarop huidig arrest in kracht van gewijsde zal zijn getreden;

(...)

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

3e KAMER — 15 DECEMBER 1980

Voorzitter: de h. Paternostre

Raadsheren: mevr. De Man en de h. Van Nuffel

Advocaten: mrs. De Pauw en De Man loco Imler

Burgerlijke rechtspleging — Hoger beroep — Appellabiliteit — Gerechtelijke interesten en gerechtskosten.

Wordt een eis in eerste aanleg beperkt tot de gerechtelijke interesten en de gerechtskosten, dan is het vonnis in laatste aanleg gewezen.

F. t/ P.V.B.A. E.

Overwegende dat geïntimeerde, oorspronkelijke aanlegster, de som die zij in haar inleidende dagvaarding eiste in laatste conclusie op 16 oktober 1979 neergelegd voor de eerste rechter beperkte tot de gerechtelijke interest en de gerechtskosten;

Overwegende dat indien, zoals ter zake het geval is, de vordering in de loop van het geding wordt gewijzigd, de aanleg bepaald wordt door de som die in laatste conclusie

wordt gevorderd (artikel 618 van het Gerechtelijk Wetboek);

Overwegende dat naar laatstvermeld wetsartikel voor het bepalen van de aanleg, de regels gesteld bij de artikelen 557 tot 562 van het Gerechtelijk Wetboek gelden;

Overwegende dat de regel neergelegd in artikel 557 van het Gerechtelijk Wetboek inhoudt dat bij de bepaling van het bedrag van de vordering de gerechtelijke interest en alle gerechtskosten uitgesloten zijn;

Overwegende dat aan voorgaande overwegingen waaruit dient te worden geconcludeerd dat het bestreden vonnis in laatste aanleg gewezen is, het betoog van appellant, dat aan de gebiedende regels op de aanleg voorbijgaat, niets vermag af te doen;

(...)

NOOT—Appellabiliteit van een vonnis over de kosten

De vereffening van de kosten geschiedt in het eindvonnis of in een later vonnis (art. 1021 Ger. W.). Kan de partij die in de kosten verwezen wordt, tegen deze beslissing hoger beroep aantekenen?

De veroordeling in de kosten is in beginsel een rechtsgevolg van de beslissing over de grond van de zaak. De rechter moet ter zake zijn beslissing zelfs niet met redenen omkleden, tenzij wanneer de partijen of een van hen dienaangaande conclusie heeft genomen (Cass., 11 februari 1977, *Arr. Cass.*, 1977, 649).

Gerechtskosten vinden hun oorzaak in het vonnis en blijven bijgevolg zonder weerslag op de bevoegdheid en de aanleg (artt. 557 en 618 Ger. W.).

Volgt nu uit het voorgaande dat de appellabiliteit van een vonnis van verwijzing in de kosten afhankelijk is van de appellabiliteit van het vonnis over de grond van de zaak?

Het antwoord is bevestigend wanneer de vereffening van de kosten geschiedt naar aanleiding van de beslechting van de grond van de zaak (*R.P.D.B.*, tw. *Compétence en matière civile et commerciale*, nr. 956; Van Lennep R., *Belgisch burgerlijk procesrecht*, IV, *Berechting*, 120, nr. 167, en VIII, *Bevoegdheid*, 242, nr. 173). Het antwoord is daarentegen ontkennend, indien uitsluitend nopens de gerechtskosten uitspraak wordt gedaan, hetzij ten gevolge van afstand van geding (art. 827 Ger. W.), hetzij bij beperking van de ingestelde eis tot de gerechtskosten wegens betaling van het gevorderd hoofdbedrag (*R.P.D.B.*, tw. *Compétence en matière civile et commerciale*, nr. 957).

In bovenstaand arrest werd blijkbaar art. 619 Ger. W. uit het oog verloren. Aangezien de gerechtskosten geen grondslag vormen voor de bepaling van de waarde van de vordering, wordt het geschil over de kosten in eerste aanleg berecht. Het vonnis over de kosten is derhalve in dit geval ongetwijfeld appellabel.

Jean Laenens

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e KAMER - 12 maart 1981

Voorzitter: de h. De Clercq

Raadsheren: de hh. Desmet en Dinnetweth

Advocaten: mrs. Van Eeckhaut, Van den Bossche, Joos en De Ryck

Bevoegdheid — Kort geding — Vakbondsactie.

Appellanten voeren in de onderneming van geïntimeerde een vakbondsactie om de tewerkstelling van personeel dat niet tot het bedrijf behoort en een lager loon krijgt dan het eigen personeel, te beletten. De vordering tot stopzetting van die actie raakt de grond van de zaak en valt buiten de bevoegdheid van de rechter in kort geding.

C. e.a. t/ N.V. B.

Op grond van een overeenkomst tussen geïntimeerde en de P.V.B.A. E. hebben vier werknemers van deze firma zich begin juni 1980 in de kantoren van geïntimeerde aangemeld, om de kantoren schoon te maken.

Op 17 en 18 juni 1980 werd door gerechtsdeurwaarder S. vastgesteld dat appellanten, als vakbondsafgevaardigden, werknemers toen belet hebben, hun schoonmaakwerk in de kantoren van geïntimeerde uit te voeren, omdat aan deze werknemers door hun werkgeefster (P.V.B.A. E.) een geringer loon uitbetaald werd dan aan de schoonmaaksters in dienst van geïntimeerde.

Aldus heeft geïntimeerde op 26 juni 1980 appellanten in kort geding gedaagd voor de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde, om hen te bevelen, hun belemmeringsactie te staken.

In te beroepen beschikking heeft de eerste rechter zich, overeenkomstig art. 584, eerste lid, Ger. W. bevoegd verklaard en de vordering van geïntimeerde ingewilligd.

Appellanten achten de eerste rechter *ratione materiae* en wegens gebrek aan urgentie onbevoegd, en stellen tevens dat de vordering ongegrond is, omdat zij noopt tot beoordeling van het geschil ten gronde.

Geïntimeerde vraagt bevestiging van het beroepen bevel, en, subsidiair, verwijzing naar het Arbeidshof te Gent.

Beoordeling

1.a) Uit overwegingen van de beroepen beschikking blijkt duidelijk dat appellanten voor de eerste rechter zijn onbevoegdheid *ratione materiae* hebben «vooropgesteld» en meteen de voorzitter van het Verzoeningsbureau van het Paritair Comité als bevoegde instantie voor het onderhavige geschil hebben aangewezen.

Aldus achten appellanten dit geschil aan de rechterlijke macht onttrokken, wat zij trouwens in hun akte van hoger beroep uitdrukkelijk stellen, en daartoe artikel 38 van de wet van 5 december 1968 nopens de paritaire comités en artikel 21 van het K.B. van 6 november 1969 nopens de werking dezer comités aanvoeren.

Bij lezing van deze bepalingen blijkt evenwel dat zij het verzoeningsbureau van de paritaire comités slechts bevoegdheid geven om geschillen tussen werkgevers en werknemers te voorkomen of bij te leggen («concilier» in de Franse tekst van voormeld artikel 38 wet van 5 december 1968), zodat deze wettelijke bepalingen het «beslechten» van het onderhavige geschil aan de rechterlijke macht (en meteen aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in kort geding) niet onttrekken.

b) De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg doet, krachtens artikel 584, eerste lid, Ger. W., in alle zaken die hij spoedeisend acht, uitspraak bij voorraad.

Daar dit artikel 584 Ger. W. de bepalingen van het tweede lid van artikel 568 Ger. W. niet overneemt, heeft de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg aldus een

algemene bevoegdheid voor alle tussengeschieden, welke zelfs ten principale tot de bevoegdheid van andere rechtbanken behoren (Hof Bergen, 21 januari 1976, *Pas.*, 1976, II, 199).

Aldus is de exceptie van de onbevoegdheid ratione materiae van de eerste rechter ongegrond.

2. Zoals reeds betoogd, heeft de inleidende vordering tot voorwerp, het verbieden van ene syndicale actie van appellanten met werkbelemmering als gevolg in het bedrijf van geïntimeerde. Appellanten voeren deze actie om de tewerkstelling van het onderhoudspersoneel van geïntimeerde te beveiligen tegen tewerkstelling van vreemd personeel tegen lager loon.

Aldus stelt het onderhavig geding twee rechtsbeginselen tegen elkaar, te weten de arbeidsvrijheid van dit vreemd onderhoudspersoneel enerzijds, en het recht tot syndicale actie van de eigen werknemers van geïntimeerde anderzijds. De door geïntimeerde gevraagde beslissing strekt er klaarblijkelijk niet toe, een «voorlopige» oplossing te doen geven aan de ontstane betwisting, doch elke collectieve actie uit te sluiten tegen de tewerkstelling van personen, in dienst van de P.V.B.A. E. (of van een andere derde persoon), binnen de onderneming van de geïntimeerde.

Aldus raakt het geschil de grond van de zaak, meer bepaald het al dan niet bestaan van het recht van de werknemers van geïntimeerde om — op grond van bepaalde afspraken (o.a. van 27 maart 1973) door appellanten als bindend beschouwd en door geïntimeerde niet bindend geacht — zich te verzetten tegen de tewerkstelling van vreemde werknemers binnen de onderneming van geïntimeerde, tegen andere voorwaarden dan die welke binnen deze onderneming gelden.

Een dergelijke beslissing valt buiten de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, rechtdoende in kort geding, wat des te meer klemmt, omdat het gevorderd verbod elke syndicale actie van dezelfde aard in het conflict tussen partijen definitief uitschakelt, en aldus een bestendig karakter vertoont.

(...)

ARBEIDSHOF TE ANTWERPEN AFDELING HASSELT

4e KAMER — 15 FEBRUARI 1979

Voorzitter: de h. Romain

Substituut-generaal: de h. Van Nuffel

Advocaat: mr. Cox loco Arts

Burgerlijke rechtspleging — Arbeidsrechtbank — Sociale-zekerheidsgeschil — Inleiding bij verzoekschrift — Toelaatbaarheidsvereisten — Lastgeving.

De vereenvoudigde wijze van het aanhangig maken van sociale-zekerheidsgeschillen voor de arbeidsrechtbank is ingevoerd om het formalisme tot een minimum te beperken, zodat alleen van doorslaggevend belang is te weten of de als eiser aangemerkte persoon wel degelijk de wil gehad heeft om een vordering in te stellen. Het verzoekschrift ingediend door de behandelende geneesheer is geldig, mits de werkelijkheid van de lastgeving blijkt uit het door de arbeidsauditeur gevoerd onderzoek of uit de verschijning van verzoeker ter zitting.

Openbaar Ministerie t/ M. en L.C.M.

Overwegende dat Greta M., door de adviserend geneesheer van het Verbond der Kristene Ziekenkassen van Limburg, afhankelijk van de Landsbond der Christelijke Mutualiteiten, bij beslissing van 16 augustus 1977 met ingang van 22 augustus 1977 minder dan 66% arbeidsongeschikt verklaard werd in de zin van artikel 56 van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering;

Overwegende dat de griffie van de Arbeidsrechtbank te Hasselt op 28 augustus 1977 een brief van dokter E. te Z. ontving, waarin deze in naam van zijn patiënte Greta M. bezwaar aantekende tegen de beslissing van zijn collega tot werkhervatting op 22 augustus 1977; dat de arbeidsauditeur te Hasselt belanghebbende aanschreef om een door haar ondertekende bevestiging van het verzoekschrift in te sturen ten einde proceduremoelijkheden te voorkomen; dat deze bevestiging op 2 september 1977 ter griffie van de rechtbank inkwam; dat belanghebbende in persoon ter zitting van 17 november 1977 aanwezig was om haar vordering te doen gelden;

Overwegende dat het daarop uitgesproken vonnis de eis wegens onregelmatigheid van het inleidend verzoekschrift niet-ontvankelijk verklaarde; dat niet blijkt dat het middel door verweerder zou zijn opgeworpen; dat het vonnis de eis daarenboven als ongegrond afwees;

Overwegende dat de arbeidsauditeur hoger beroep aanmeldde ten einde de vordering van partij M. ontvankelijk te doen verklaren en het hof ten gronde te doen statuëren;

(...)

Overwegende dat artikel 704 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat o.m. in geschillen betreffende de rechten van de werknemers voortvloeiend uit de sociale-zekerheidsregelingen de vorderingen worden ingeleid bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie van de arbeidsrechtbank of bij aangetekende brief, gezonden aan die griffie, en dat vervolgens partijen door de griffier worden opgeroepen om te verschijnen op de zitting die de rechter bepaalt; dat deze vereenvoudigde wijze van aanhangig maken is ingevoerd om het formalisme in sociale zaken tot een minimum te beperken, zodat alleen van doorslaggevend belang is te weten of de als eiser aangemerkte persoon wel degelijk de wil gehad heeft om een vordering in te stellen; dat artikel 704 van het Gerechtelijk Wetboek geen uitzondering maakt op de bepalingen van algemene draagwijdte, die in de artikelen 1984 en volgende van het Burgerlijk Wetboek vervat liggen, krachtens welke alle rechtshandelingen bij wege van lastgeving door een vrij gekozen gevolmachtigde mogen worden verricht; dat ook geen beperking van de mogelijkheid van lastgeving tot een advocaat, de echtgenoot, een verwant of vakbondsafgevaardigde dient te worden gezocht in artikel 728 van het Gerechtelijk Wetboek, aangezien dit artikel betrekking heeft op de wijze van verschijning van de partijen na de inleiding van het geding; dat de werkelijkheid van de lastgeving kan blijken uit het door de arbeidsauditeur gevoerd onderzoek of uit de persoonlijke verschijning van belanghebbende of zijn vertegenwoordiging ter zitting naar vernoemd artikel 728; dat het door het openbaar ministerie in zijn conclusie aangehaalde middel, luidens hetwelk de regularisatie via de arbeidsauditeur nog binnen de procestermijn van een maand overeenkomstig artikel 100 van de wet van 9

augustus 1963 gebeurde, naar het gevoelen van het hof niet nodig is aangezien de bevestiging van een mandaat uiteraard tot aan de datum van de in opdracht verrichte handeling terugwerkt en men de persoonlijke aanwezigheid van Greta M. op de terechtzitting van de arbeidsrechtbank dus evenzeer als een regularisatie kan beschouwen; dat geen nietigheid voorhanden is die krachtens artikel 862 van het Gerechtelijk Wetboek ambtshalve zou moeten worden uitgesproken; dat het ziekenfonds evenmin aanvoert dat het door de gevolgde procedure in zijn belangen zou geschaad zijn; dat, in het licht van deze beschouwingen, het verzoekschrift in kwestie als inleiding van het geding moet worden ontvangen;
(...)

NOOT—Vgl. de Leval G., «La requête devant les tribunaux du travail et le régime des nullités», *J.T.*, 1973, 417; Gosseries Ph., «La requête de l'art. 704 du Code judiciaire», *J.T.T.*, 1977, 321.

BESLAGRECHTER TE KORTRIJK

18 JUNI 1979

Rechter: de h. Callens

Advocaten: mrs. Mayens en Leysen

Beslag — Tenuitvoerlegging — Beslagrechter — Zwarigheden — Retentierecht op in beslag genomen goederen.

De beslagrechter is niet bevoegd om kennis te nemen van geschillen die geen verband houden met de regelmatigheid van de gedwongen tenuitvoerlegging, zelfs indien het geschil ontstaan is ten gevolge of naar aanleiding van de tenuitvoerlegging. Hij is onbevoegd om te statueren omtrent het retentierecht die een derde bij de tenuitvoerlegging op de in de beslag genomen goederen doet gelden.

K. t/ N.V. K.

Eiser vordert dat

— verweerster veroordeeld wordt tot afgifte van de goederen en koopwaar, door eiser in beslag genomen ten laste van de heer A. W., en die het voorwerp uitmaken van de inventaris, op 28 november 1978 opgesteld door gerechtsdeurwaarder X., en die zich bevinden in de magazijnen van verweerster te Kortrijk,

— verweerster veroordeeld wordt tot betaling van een schadevergoeding, ex aequo et bono op 100000fr. geraamd, benevens de kosten, gemaakt voor de openbare verkoping op 7 april 1979, alsook de interesten op de verkoopwaarde van de in beslag genomen goederen van 7 april 1979 tot de datum van de weghaling.

Feiten die aan de ingestelde vordering ten grondslag liggen

1) Eiser heeft op 8 november 1978 krachtens machtiging van de beslagrechter alhier bewarend beslag gelegd voor een bedrag van 3.669.000fr. in hoofdsom en 100.000 fr. interesten en kosten, op de roerende goederen en koopwaar van de heer A., zich bevindend in dezes discount te Kortrijk, volgens proces-verbaal van bewarend beslag, opgemaakt

door gerechtsdeurwaarder X.

Op verzet van de heer W. werd het beslag bevestigd bij beschikking van de beslagrechter in dato 18 december 1978.

Bij vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk van 9 januari 1979 werd de heer A. veroordeeld om aan eiser te betalen de som van 3.669.000fr. met de kosten van het geding.

2) Ondertussen, namelijk op 28 of 29 november 1978, waren een gedeelte van de in beslag genomen goederen in de discount — zaak welke overgenomen was door Luc B. op 6 november 1978 — naar de magazijnen van verweerster overgebracht.

Van deze overgebrachte goederen, die de heer B., volgens eigen verklaring aan gerechtsdeurwaarder X., van de heer W. overgenomen heeft, werd op verzoek van de heer B. op 28 november 1978 door dezelfde gerechtsdeurwaarder inventaris opgemaakt.

Het lag, steeds volgens het proces-verbaal van vaststelling van 28 november 1978, in de bedoeling van de heer B. al deze produkten over te brengen naar een opslagruimte die door B., steeds volgens zijn verklaring, van A. samen met de handelszaak werd overgenomen.

Op 28 november 1978 te 18uur werd echter meegedeeld dat de huurovereenkomst die de heer A. had voor de opslagplaats, reeds verbroken was bij vonnis van 25 oktober 1978.

Met instemming van de raadsman van eiser werden de goederen dan op 29 november 1978 naar de opslagplaatsen van verweerster overgebracht.

Toen eiser wilde overgaan tot uitvoering en de gerechtsdeurwaarder op 5 april 1979 kwam om de goederen af te halen met het oog op de openbare verkoping op 7 april 1979, heeft verweerster er zich tegen verzet dat de goederen worden weggehaald zolang haar de kosten van het vervoer en het opslaan ervan in haar magazijnen niet betaald worden door eiser.

In rechte nopens de bevoegdheid van de beslagrechter

1) De beslagrechter, die slechts een beperkte bevoegdheid heeft, dient ambtshalve zijn bevoegdheid te onderzoeken.

De beslagrechter neemt, overeenkomstig art. 1395 Ger. W., kennis van alle vorderingen betreffende bewarende beslagen en middelen tot tenuitvoerlegging.

De bevoegdheid in verband met de middelen tot tenuitvoerlegging wordt enigszins herhaald in art. 1498, eerste lid, Ger. W., dat luidt: «In geval van zwarigheden bij de tenuitvoerlegging kan iedere belanghebbende partij zich wenden tot de beslagrechter...».

Op het eerste gezicht, en wellicht daarom heeft verweerster het probleem van de eventuele onbevoegdheid niet opgeworpen, gaat het klaarblijkelijk om een zwarigheid naar aanleiding van een tenuitvoerlegging.

De vraag is echter wat zwarigheden juist zijn. De zwarigheden, bedoeld in art. 1498, eerste lid, kunnen alleen betrekking hebben op betwistingen die verband houden met de regelmatigheid van de gedwongen tenuitvoerlegging. De beslagrechter is dus in principe onbevoegd om kennis te nemen van geschillen die geen verband houden met de regelmatigheid van de gedwongen tenuitvoerlegging, zelfs indien het geschil ontstond ten gevolge of naar aanleiding van de tenuitvoerlegging.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

KORT GEDING — 8 JULI 1981

Voorzitter: mevr. Deloof

Advocaten: mrs. Lindemans en Gonthier

Bevoegdheid — Kort geding — Uitspraak bij voorraad — Toekenning van een provisie op sommen die ten gronde nog niet definitief zijn vastgesteld.

De rechter in kort geding kan een partij veroordelen tot betaling van een provisie op sommen waarvan de eisbaarheid door de rechter ten gronde onderzocht wordt.

Van D. t/ N.V. P.

Overwegende dat eiseres, steunende op een schriftelijke verbintenis van de raad van beheer van verweerster van 21 april 1966, om haar als weduwe van de heer J.A. L., overleden in 1940, een pensioen te betalen, verweerster reeds op 2 februari 1981 ten gronde gedagvaard heeft tot uitvoering van deze overeenkomst en betaling van de achterstallen sedert de stopzetting der betalingen in november 1980;

Dat, daar de zaak door de vijfde kamer naar de rol werd verwezen en gezegd pensioen de enige bron van inkomsten van eiseres is, zij zich gedwongen ziet bij wijze van voorlopige en dringende maatregel in kort geding dezelfde eis te stellen zonder nadeel aan de zaak zelve en in afwachting van een in kracht van gewijsde gegane eindbeslissing in laatste aanleg ten gronde;

Overwegende dat verweerster ten onrechte stelt dat een dergelijke veroordeling de grond van de zaak zou raken;

Overwegende dat verweerster wel haar conclusie ten gronde genomen voorlegt, maar niet bewijst de nodige stappen te hebben gedaan om de zaak ten gronde te pleiten;

Dat verweerster ten gronde pleit dat zij van haar verbintenis mag ontslagen worden, gezien de slechte tijden in de bouwsector enerzijds en anderzijds omdat dit pensioen maar toegestaan werd omdat toendertijd geen wettelijk pensioen bestond voor de weduwe van een bediende die tevens beheerder geweest was van de maatschappij, terwijl thans een wijziging in de wetgeving dit wel mogelijk zou maken; dat zij zich echter onthoudt de wettekst aan te duiden volgens de welke de weduwe van een in 1940 overleden bediende voor het eerst beroep zou mogen doen op deze wetgeving, nog afgezien van de moeilijkheden gerezen wegens het feit dat eiseres van Franse nationaliteit zou zijn en in Nederland woont en een Belgisch pensioen zou moeten trekken;

Dat de door verweerster overgelegde brief van de Rijksdienst voor Werknemerspensioen in een antwoord op een advocatenbrief van 10 april 1981 hierover niet de minste zekerheid biedt en spreekt van «eventueel recht» op overlevingspensioen voor een weduwe wier echtgenoot in België gewerkt heeft in de uitvoering van een arbeidsovereenkomst en spreekt van het invullen van een formulier van aanvraag ... zonder een woord te reppen over de ontvankelijkheidsvoorwaarden van dergelijke «gebruikelijke» rechten;

Overwegende dat, ongeacht of het conventioneel pensioen zou ophouden bij het verlenen van een wettelijk

De beslagrechter is verder, behoudens belangrijke uitzonderingen, onder meer revindicatie, evenmin bevoegd te statueren omtrent de rechten die derden bij de tenuitvoerlegging doen gelden.

2) In casu is het duidelijk dat verweerster zich beroept op een retentierecht, namelijk het recht krachtens hetwelk de houder van andermans zaak, schuldeiser met betrekking tot deze zaak, de zaak onder zich mag houden tot hij door zijn schuldenaar wordt betaald.

Welnu, de beslagrechter is niet bevoegd om de betwisting te beslechten die tussen partijen bestaat omtrent de rechtmatigheid van het retentierecht op de goederen waarop het door verweerster wordt uitgeoefend.

Hij is niet bevoegd om, zoals eiser vraagt, te beslissen dat er tussen partijen geen overeenkomst bestaat van bewaargave of dat er geen zaakwaarneming van de kant van verweerster is geweest. Ook is hij niet bevoegd om een schadevergoeding toe te kennen wegens een eventueel ongeoorloofde retentie.

Het gaat derhalve duidelijk om een geschil ten gronde en niet om een zwarigheid bij de tenuitvoerlegging.

Daar het retentierecht, wanneer het bestaat, op de goederen waarop het uitgeoefend wordt, in acht moet worden genomen, kan in casu niet bevolen worden dat verweerster de goederen moet afgeven aangezien verweerster dan haar wettige reden van voorrang zou verliezen.

3) Uit dit alles volgt dat de beslagrechter niet bevoegd is de door eiser aangebrachte betwisting te beslechten.

De vordering is daarom echter niet ontoelaatbaar. Het geschil werd aangebracht voor de rechtbank van eerste aanleg waartoe de beslagrechter behoort en ervan een kamer vormt.

De rechtbank van eerste aanleg, die een algemene bevoegdheid heeft, is bevoegd.

Wanneer binnen de rechtbank van eerste aanleg een vraag rijst betreffende de kamer die bevoegd is om van een bepaalde zaak kennis te nemen, dient de zaak naar de voorzitter verwezen te worden overeenkomstig art. 88 Ger. W. om te beslissen aan welke kamer de zaak moet worden toebedeeld.

Om die redenen,

Verwijzen de zaak naar de voorzitter van deze rechtbank overeenkomstig art. 88 Ger. W. ten einde te horen beslissen of de zaak niet anders moet worden toebedeeld.

NOOT—Bij beschikking van 2 juli 1979 heeft de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Kortrijk de zaak verwezen naar de eerste kamer van de rechtbank, rechtsprekend met drie rechters in burgerlijke zaken. De vraag rijst echter in hoeverre de toekenning van de zaak aan de beslagrechter niet reeds definitief was. Uit niets blijkt immers dat de geadieerde rechter het incident in verband met de verdeling van de burgerlijke zaken onder de afdelingen, kamers of rechters van een zelfde rechtbank van eerste aanleg bij de opening van de debatten ambtshalve heeft uitgelokt (art. 88, §2, Ger. W.; zie: Laenens J., «Incidenten in de schoot van de rechtbank van eerste aanleg», noot onder Rb. Oudenaarde, 25 november 1976, R. W., 1979-80, 1933).

Jean Laenens

pensioen, wat de rechter ten gronde zou moeten uitmaken, een dergelijk eventueel recht niets wegneemt aan de feitelijkheid die erin bestaat plotseling en eenzijdig de uitvoering van de verbintenis regelmatig door de raad van beheer genomen, te schorsen;

dat, nu de pretenties van eiseres niet op het eerste gezicht van alle grond ontbloomd is, de rechter in kort geding bevoegd is provisioneel, d.w.z. zonder de definitieve eisbaarheid van de sommen te onderzoeken, haar een zekere som toe te staan om in haar dringende behoeften te voorzien;

Om die redenen, verklaart zich bevoegd, verklaart de eis ontvankelijk en veroordeelt verweerster tot betaling aan eiseres als eenmalige provisie en zonder nadeel aan de beslissing van de rechtbank ten gronde, van de som van 120.000fr.

NOOT—Provisionele bedragen in kort geding

De toekenning in kort geding van een provisie op bedragen die ten gronde nog niet definitief zijn vastgesteld, kan alvast bepleit worden in het kader van een procesnoodrecht (Storme M., «Pleidooi voor een procesnoodrecht», *T.P.R.*, 1980, 508). Toch leert een geschiedkundig overzicht van het kort geding dat hierin heel wat zo al niet ongekende dan zeker ongebruikte mogelijkheden zitten. De rechter in kort geding kan alle maatregelen nemen die hij nuttig acht in de omstandigheden die hij spoedeisend acht (Lindemans D., «Geschiedenis van het kort geding ter verklaring van het woordgebruik in de artt. 584 en 1039 Ger. W.», *R.W.*, 1980-81, (2777), 2810, nr. 48). De «uitspraak bij voorraad» (art. 584 Ger. W.) «zonder nadeel aan de zaak zelf» (art. 1039 Ger. W.) wijst niet op een beperking van de rechtsprekende bevoegdheid van de rechter in kort geding. Hiermede geeft de wetgever slechts te kennen dat de rechter ten gronde in geen enkel opzicht gehouden is door wat de rechter in kort geding beslist heeft (Verougstraete I., «Het kort geding. Recente trends», *T.P.R.*, 1980, 267, nr. 17). Toch blijft de toekenning van provisionele bedragen in kort geding zeer uitzonderlijk (Kort ged. Kh. Brussel, 30 september 1975, *J.T.*, 1976, 97; Kort ged. Kh. Brussel, 20 maart 1979, *B.R.H.*, 1979, 333; Kort ged. Rb. Luik, 2 april 1980, *R.G.A.R.*, 1981, nr. 10281; zie echter in afwijzende zin: Cass., 15 november 1923, *Pas.*, 1924, I, 28). Ook de rechtsleer blijft ter zake zeer aarzelend en verdeeld (pro toekenning van een provisie in kort geding: de Leval G., «L'accélération de la procédure», *Ann.Fac.Dr.Liège*, 1978, 52; Verougstraete I., a.w., t.a.p.; contra: Cambier C., *Droit judiciaire civil*, II, *La Compétence*, Brussel, 1981, 335, 336, 348; Fettweis A., Kohl A. en de Leval G., *Droit judiciaire privé*, Liège, 1980, I, 131, nr. 138).

Jean Laenens

ARBEIDSRECHTBANK TE BRUSSEL

14e KAMER — 31 MAART 1981

Voorzitter: de h. Borremans

Rechter: de h. Huysmans

Rechter: de h. Dascotte

Openbaar ministerie: de h. De Keyser

Advocaten: mrs. Daem en Vanderleenen

Sociaal statuut zelfstandigen — Bijdragen — Invordering — Verplichte verwittiging vóór dagvaarding — Gevolg.

Wanneer de sociale-verzekeringskas nalaat een laatste verwittiging te sturen alvorens ter invordering van bijdragen te dagvaarden, vallen de kosten en de rechtsplegingsvergoeding te haren laste indien de verweerder de verschuldigde bijdragen en verhogingen na de dagvaarding betaalt.

Nationale Sociale Verzekeringskas voor
Middenstand en Beroepen t/ De V.

Ter zitting legt verweerder het bewijs over van de betaling aan de raadsman van eisende partij van 13.908fr. voor de gevraagde achterstallige bijdragen en de aangepaste verhogingen. De kosten van dagvaarding en rechtsplegingsvergoedingen werden niet betaald aangezien verweerder geen laatste ingebrekestelling heeft ontvangen zoals bepaald in artikel 46 van het K.B. van 19 december 1967.

Eisende partij kan geen bewijs van een aangetekend verzonden ingebrekestelling overleggen doch verwijst naar het feit dat de dagvaarding tevens een aanmaning inhoudt.

De rechtbank merkt ter zake op dat de verplichting opgelegd in genoemd artikel 46 haar grondslag vindt in de wil van de wetgever de schuldenaar te waarschuwen voor het onmiddellijk gevaar van een rechtsgeding, mocht hij nalaten de bijdragen te betalen.

Art. 46 bepaalt: «Alvorens tot de gerechtelijke invordering over te gaan moeten de sociale verzekeringskassen, in ieder geval, de onderworpen een laatste herinnering bij ter post aangetekend schrijven toesturen met vermelding van de bedragen waarop de invordering zal slaan»; de uitdrukkingen «alvorens tot de gerechtelijke vordering» en «waarop de invordering zal slaan» laten duidelijk verstaan dat een aanmaning-dagvaarding niet volstaat.

In verband met de toepassing van art. 46 spreekt de minister van Middenstand in zijn nota van 20 juni 1969 betreffende betwiste zaken van een termijn van veertien dagen tussen de laatste herinnering en het instellen van een rechtsvordering.

Verder merkt de rechtbank op dat een aanmaning-dagvaarding niet aan de bepalingen van art. 46 kan voldoen aangezien een aanmaning-dagvaarding niet steeds aan de persoon wordt betekend (in casu het geval).

Verder aanvaardt de rechtbank het standpunt ingenomen in het vonnis van de Arbeidsrechtbank te Charleroi van 21 april 1976 (*J.T.T.*, 1977, 84) waarin gezegd wordt dat het sociaal-verzekeringsfonds, door het niet versturen van een laatste aanmaning of ingebrekestelling, een ernstige kans heeft laten verloren gaan om tot een minnelijke schikking te komen, waardoor onnodige kosten hadden kunnen worden vermeden, en dat derhalve de kosten van rechtsvordering ten laste van het sociaal-verzekeringsfonds moeten worden gelegd.

(...)

VREDEGERECHT TE BRUGGE

3e KANTON — 21 DECEMBER 1979

Rechter: de h. De Ketelaere

Advocaten: mrs. D'Hooghe loco mr. Pyck en Huys

Huur — Van toekomstige gezinswoning — Geen toepassing van artikel 215, §2, B.W. — Gebrek aan wilsovereenstemming — Geen huurcontract.

Er is geen geldige huurovereenkomst zo er geen wilsovereenstemming is tussen partijen, meer bepaald wanneer een gehuwde huurder bij het sluiten van het contract de wil manifesteerde t.o.v. de verhuurder om van de huurwoning de gezinswoning te maken, terwijl zijn echtgenoot het huurcontract niet mee ondertekende en de echtgenoten de woning niet in gebruik namen.

Zolang de gezinswoning door de huurders-echtgenoten niet in gebruik genomen wordt, is de toepassing van artikel 215, §2, B.W. onmogelijk

V. t/ D.

(…)

Eiser vordert betaling van 14.000fr. achterstallige huurprijs voor november en december 1978, waaraan, in conclusie werd toegevoegd de som van 28.000fr. voor de maanden januari tot en met april 1979, betreffende een door verweerster van hem op 20 oktober 1978, met ingang van 1 november 1978, in huur genomen appartement.

A) Nietigheid der dagvaarding?

Verweerster concludeert in hoofdorde tot nietigheid van de dagvaarding op grond dat de huur betrekking had op een onroerend goed «dat het gezin van verweerster geheel of gedeeltelijk tot voornaamste woning zou hebben gediend», zodat, overeenkomstig artikel 215, §2, B.W. de dagvaarding ook aan haar echtgenoot moest worden betekend.

Verweerster gebruikt de termen «zou hebben gediend», omdat de huur van dit appartement bedoeld was om er haar enige gezinswoning over te brengen vanuit het daartoe alstoen dienstige huurhuis, dat zij en haar echtgenoot zouden moeten ontruimen ingevolge een hun door de eigenaar gegeven huuropzegging voor eigen gebruik, en, tegen de vooruitzichten in, een regeling met deze eigenaar getroffen kon worden, zodat zij en haar echtgenoot hun gezinswoning aldaar hebben kunnen behouden.

Eiser is van oordeel dat artikel 215, §2, niet toepasselijk is daar het door hem aan verweerster in huur gegeven appartement nooit door haar noch door haar echtgenoot betrokken is.

Artikel 215, §2, stelt duidelijk twee voorwaarden, te weten dat het onroerend goed in huur werd genomen door één der echtgenoten en het gezin tot voornaamste woning dient.

Het is pas als die tweede voorwaarde vervuld is dat het recht van de andere echtgenoot op medehuur ontstaat (J. Pauwels, *Rechten en plichten van gehuwden*, p. 158, nr. 212), zodat de toekomstige gezinswoning niet valt onder de bescherming van artikel 215 (idem, nr. 196; in zelfde zin: G. Baeteman, «Het primair huwelijksstelsel», *T.P.R.*, 1978, 226-227, nr. 83).

Eiser heeft dus geldig alleen verweerster gedagvaard.

B) Ten gronde

Verweerster erkent het huurcontract waarop eiser zich beroept, te hebben ondertekend, doch beweert dit gedaan te hebben «onder voorwaarde dat haar echtgenoot ook nog zou komen ondertekenen», daar het haar bedoeling was het appartement te huren voor haar en haar echtgenoot — hetgeen bevestiging vindt in artikel 12 van het huurcontract: de bestemming van het huurgoed is «familiale woonst».

Anderzijds laat het geen twijfel dat eiser alleen maar op het oog had verhuring aan «Mijnheer en mevrouw De C.-D'H.»., aangezien dezen samen, boven aan het huurcontract, vermeld staan als «de huurder» en de handtekeningen van beide echtgenoten voorzien waren door een uitdrukkelijke vermelding onder aan het huurcontract.

Nu de echtgenoot van verweerster dit contract niet mede ondertekend heeft, is er derhalve geen consensus tot stand gekomen, aangezien partijen alleen bedoelden een inhuurneming door verweerster samen met haar echtgenoot.

Een dergelijke huur zou uit kracht van wet tot stand gekomen zijn, met toepassing van artikel 215, §2, indien verweerster en haar echtgenoot het appartement in gebruik hadden genomen als gezinswoning — wat niet geschied is.

Het is niet ter zake dienend dat verweerster rechtsbekwaam was om een huurcontract aan te gaan voor zichzelf, aangezien dit niet de bedoeling was van beide partijen.

De juridische vaststelling dat er aldus geen overeenkomst tot stand is gekomen over het bedoelde huurcontract wordt bevestigd door het feit dat noch eiser noch verweerster de werking ervan hebben laten ingaan: geen huurgeld werd betaald bij de ondertekening van het contract zoals nochtans bepaald in artikel 3 van het huurcontract; eiser heeft nooit de sleutels van het appartement ter beschikking gesteld van verweerster, die harerzijds ook haar intrek er niet heeft genomen; niemand heeft iets gevraagd: verweerster de sleutels van het huurgoed niet, en eiser geen huurbetaling; ziende dat de geplande huur niet doorging, heeft eiser integendeel het appartement, in een plaatselijk advertentieblad (Tam Tam 6 december 1979) laten te huur aanbieden als zijnde «onmiddellijk vrij».

NOOT—Het begrip toekomstige gezinswoning

1. *Het vonnis.* Verweerster en haar echtgenoot woonden in een huurwoning. Verweerster nu wenst samen met haar echtgenoot een ander huis te huren. Zij ondertekent daarvoor samen met de verhuurder een contract met de bedoeling van die woning de gezinswoning te maken: beide echtgenoten worden bovenaan in het contract als huurders vermeld, er is voor beiden plaats tot ondertekening voorzien. Haar echtgenoot echter tekent niet.

Eiser, verhuurder van dit tweede huis, eist voor de vrederechter een achterstallige huur van verweerster, die er nooit in is komen wonen. Verweerster werpt op dat de eis niet-ontvankelijk is wegens schending van art. 215, §2, B.W., omdat nl. de dagvaarding ook niet aan haar man was betekend. De vrederechter beslist daarop dat de dagvaarding wel ontvankelijk is omdat art. 215, §2, B.W. veronderstelt dat de in huur genomen woning het gezin tot

voornaamste woning dient. De vordering wordt echter ongegrond verklaard omdat er geen geldig huurcontract tot stand gekomen is. Verweerder had de bedoeling de woning als gezinswoning te huren. Nu de echtgenoot van verweerder dit contract niet mee ondertekende, kwam er geen consensus tot stand.

2. *Principe: de toekomstige gezinswoning wordt niet beschermd.* Eiser beweert terecht dat artikel 215, §2, B.W. van toepassing is zo twee voorwaarden vervuld zijn: dat het onroerend goed door één der echtgenoten in huur werd genomen én het gezin tot voornaamste woning dient. De toekomstige woning valt niet onder de bescherming van artikel 215, § 2, B.W.. Maar wat is een toekomstige gezinswoning? Of anders gesteld, wanneer precies gaat de bescherming over van de ene gezinswoning op een volgende?

Volgens de vrederechter en ook volgens ons bleef in dit concrete geval de bescherming op de eerste woning rusten: er was immers geen geldig huurcontract gesloten bij gebrek aan wilsovereenstemming. Maar de vrederechter gaat verder: de bescherming, die artikel 215, §2, B.W. verleent zou pas toegekend worden t.a.v. de nieuwe woning, zo verweerder en haar echtgenoot het appartement als gezinswoning in gebruik zouden hebben genomen.

O.i. moet de nieuwe woning als gezinswoning beschermd worden zodra beide echtgenoten hun wil uitdrukkelijk gemanifesteerd hebben om die woning als gezinswoning te huren. In dit concrete geval was het voldoende dat de echtgenoot van verweerder eveneens het contract ondertekende. Daardoor geeft hij impliciet te kennen dat hij er eveneens de gezinswoning van wil maken.

3. *Artikel 215, §2, B.W. beschermt maar één woning: de voornaamste gezinswoning.* De bedoeling van de wetgever is geweest één gezinswoning te beschermen en wel de voornaamste. Men wou daarmee vermijden dat weekendhuisjes en tweede woningen ook nog eens beschermd zouden worden. Hoe de bescherming van art. 215, §2, B.W. moest gebeuren in een overgangsfase (bv. bij verhuizing uit een huurwoning naar een andere) werd niet geregeld. Maar al zou men er dus aan kunnen denken twee woningen te beschermen, het zou geen gelukkige oplossing zijn: door twee huurwoningen te beschermen zouden er twee huurprijzen te betalen zijn door één huurderspaar en de huuronzekerheid zou uitgebreid worden tot twee woningen.

4. *Welke woning moet beschermd worden?* De oude woning, zoals het merendeel van de rechtsleer beweert? (expliciet: Pauwels, *Rechten en plichten van gehuwden*, 2e uitg., p. 183, nr. 212; Casman en Van Look, *Huwelijksvermogensstelsels*, wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten, 1/4, 4 en 5; impliciet: Baeteman, «Het primair huwelijksstelsel», *T.P.R.*, 1978, 226, nr. 83; De Cock en De Lat, «De bescherming van de gezinswoning», *Jura Falconis*, 1976-77, 365, nrs. 16 en 17 laten speelruimte toe en zien het voor mogelijk dat in sommige gevallen de toekomstige gezinswoning beschermd wordt.

Als voornaamste reden om de oude woning te beschermen wordt geargumenteerd met het criterium van de effectief bewoonde woning. In artikel 215, §2, B.W. staat dat de bescherming slaat op de woning, die het gezin tot voornaamste woning dient. Daaruit leidt men af dat het hier gaat om een effectieve bewoning. De wetgever wou inderdaad geen fictieve woonst beschermen, maar in-

tegendeel de voornaamste gezinswoning. Maar of «dienen» effectief bewonen moet betekenen zouden we toch durven te betwijfelen, en de voornaamste gezinswoning zou wel eens de nog niet betrokken, maar «gewilde» gezinswoning kunnen zijn. Is de voorwaarde van effectieve bewoning al voor kritiek vatbaar, ze zal zeker moeten wijken als men daardoor twee woningen beschermt. Immers, door de eerste woning te beschermen, vervalt de bescherming van de tweede niet, zo beide echtgenoten het nieuwe huurcontract ondertekenden. Hierdoor ontstaat medehuur zodat opzeggingen aan beide echtgenoten moeten worden gegeven of van beide echtgenoten moeten uitgaan. Zo ook is de ene echtgenoot bij niet-betaling door de andere van de huurprijs verplicht de gehele huurprijs te betalen. Beide woningen, zowel de eerste als de tweede, worden inderdaad niet op identieke wijze beschermd. Zo zal de eigenaar van de tweede woning de gehuwde huurders rechtsgeldig kunnen dagvaarden, ook al dagvaardt hij maar één van de echtgenoten. Toch kunnen we ons niet van de indruk ontdoen dat, door de eerste woning de bescherming te geven van art. 215, §2, B.W. we twee woningen op een analoge manier beschermen.

5. *Criterium voor het beschermen van de gezinswoning.* Wil men dus geen twee woningen beschermen én de woning beschermen die het meest bescherming vraagt en waard is (omdat de echtgenoten-huurders er de gezinswoning van wilden maken), dan zal de bescherming van artikel 215, §2, B.W. de nieuwe woning toekomen zodra de echtgenoten-huurders en de verhuurder het contract ondertekenden.

Zo slechts één der echtgenoten tekende, en de andere niet, zal bij niet-ondertekening door de andere echtgenoot (zoals in het vonnis) pas door de ingebruikneming de nieuwe woning gezinswoning worden.

Pieter De Loof

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (3e Kamer), 27 april 1981

Arbeidsongeval — Plotselinge gebeurtenis — Begrip — Overlijden door asystolie die het onontkoombaar gevolg is van het verloop van een ziekte.

De man van eiseres kreeg op zijn werk een hartaanval, zakte ineen en stierf. De voorziening van eiseres tegen het arrest (Arbh. Brussel, 14 mei 1979) dat beslist dat het overlijden uitsluitend te wijten was aan een oorzaak die inherent was aan het organisme van de getroffene zonder enige aan het arbeidsmilieu te wijten inwerking van buiten, wordt op de volgende gronden verworpen:

«Overwegende dat, naar luid van artikel 9 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, wanneer de getroffene of zijn rechthebbenden benevens het bestaan van het letsel een plotselinge gebeurtenis aanwijzen, het letsel behoudens tegenbewijs wordt vermoed door een ongeval te zijn veroorzaakt;

«Overwegende dat het arrest op grond van de getuigenverklaringen en van het verslag van de geneesheren-deskundigen, zegt dat, enerzijds, de asystolie die aan de val van de getroffene is voorafgegaan de onontkoombare evolutie is van zijn ziekte en, anderzijds, dat het overlijden is gebeurd zonder enige aan het arbeidsmilieu te wijten inwerking van buitenuit;

«Dat het arrest door een onaantastbare beoordeling uit die vaststellingen en overwegingen afleidt dat verweerster aanwijst dat het letsel niet door een plotselinge gebeurtenis is veroorzaakt;

«Dat het arrest aldus zijn beslissing regelmatig motiveert en in rechte verantwoordt.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Meeùs — Advocaat-generaal: de h. Declercq — Advocaat: mrs. Bayart en De Bruyn — In de zaak: L. t/ B.)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 25 mei 1981

Rente — Sociale-zekerheidsrechten — Gerechtelijke interessen.

Het bestreden arrest (Arbh. Bergen, 7 april 1978) veroordeelt eiser tot betaling van bedragen die het verschil vormen tussen het dagelijks bedrag van de vergoeding inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering en dat van gezamenlijke uitkeringen van de Italiaanse, Franse en Belgische mijnwerkersregeling, zegt dat die bedragen betrekking hebben op de periode van 1 maart 1970 tot 30 september 1972, en veroordeelt eiser bovendien tot betaling van de op de verschuldigde bedragen berekende gerechtelijke interessen voor de periode van 11 februari 1971, datum van het inleidend verzoekschrift, tot 16 februari 1978. Eisers middel, dat opkomt tegen de veroordeling tot betaling van de interessen, wordt op de volgende gronden verworpen:

«Overwegende dat, hoewel het recht op de prestaties van de sociale zekerheidsregeling voor werknemers een politiek recht is dat zijn grondslag vindt in de wets- en reglementsbepalingen die het doen ontstaan en regelen, hieruit niet volgt dat de bedoelde prestaties geen aanleiding kunnen geven tot betaling van moratoire of gerechtelijke interest;

«Dat de verbintenis tot betaling van die prestaties, die noodzakelijk de erkenning van het subjectieve recht op die prestaties onderstelt, ongeacht of het burgerlijk of politiek is, niettemin een verbintenis is die, in de zin van artikel 1153 van het Burgerlijk Wetboek, alleen betrekking heeft op het betalen van een bepaalde geldsom en, derhalve, in geval van vertraging in de uitvoering, tot gevolg heeft dat de wettelijke interest waarvan sprake in die bepaling verschuldigd is.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Meeùs — Advocaat-generaal: de h. Duchatelet — Advocaat: mr. Bützler — In de zaak: Landsbond X t/ F.)

NOOT—Zie Cass., 3 december 1979, R.W., 1980-81, 1213; E. Dirix en A. Van Oevelen, «Bijzondere regels in verband met verbintenissen tot betaling van een geldsom», *ib.*, 2450-2452.

Hof van Cassatie (2e Kamer), 24 juni 1981

Wegverkeer — Art. 61.1, 2°, Wegverkeersreglement — Bestuurder die met groen licht vertrekt, komt in botsing met bestuurder die door oranje-geel licht is gereden.

Het bestreden vonnis (Corr. Verviers, 12 februari 1981) neemt aan dat eiseres haar zwenking heeft uitgevoerd op het ogenblik dat het verkeerslicht voor haar groen stond, doch verklaart dat zij voorrang moest verlenen aan verweerder die het kruispunt «eventueel bij oranjegeel licht» overstak. Eiseres voert daartegen een middel op grond van art. 61.1, 2°, van het Wegverkeersreglement aan.

«Overwegende dat het vonnis vermeldt dat D. 'het kruispunt is opgereden toen het licht op groen of oranjegeel stond; dat geen enkel gegeven van het dossier de conclusie wettigt dat hij het kruispunt niet op regelmatige wijze is opgereden; dat hij derhalve het kruispunt mocht oversteken; dat S. voor wie het licht pas op groen was gesprongen, moest voorzien dat een weggebruiker het kruispunt eventueel nog bij oranjegeel licht zou oversteken, en hem voorrang moest verlenen; dat daarentegen alles erop wijst dat zij helemaal niet gelet heeft op het verkeer, komende van de verkeersas Pont aux Lions — rue des Martyrs en te vlug de rue des Martyrs is ingereeden; dat derhalve de eerste tegen S. aangevoerde telastlegging bewezen is';

«Overwegende dat het vonnis, door aldus te beslissen dat verweerder het kruispunt is opgereden, ook al was het licht voor hem oranjegeel, zonder vast te stellen dat die bestuurder bij het aangaan van dat licht, zo dicht genaderd was dat hij niet meer op voldoende veilige wijze kon stoppen en dat hij ingevolge de plaatsgesteldheid of de verkeerssituatie genoodzaakt was het kruispunt te ontruimen na het oranjegele licht op regelmatige wijze te zijn voorbijgereden, geen wettige verantwoording geeft aan de beslissing dat niets de conclusie wettigt dat verweerder zich op een onregelmatige wijze op het kruispunt heeft begeven, dat hij het kruispunt mocht oversteken en dat eiseres hem voorrang moest verlenen;

«Dat het middel gegrond is.»

(Voorzitter: baron Richard — Raadsheer-rapporteur: de h. Bosly — Eerste advocaat-generaal: de h. Charles — Advocaat: mrs. Aendekerk — In de zaak: S. t/ D.)

Hof van Cassatie (2e Kamer), 22 september 1981

Wegverkeer — Voorrang — Voorranghebbende brengt voertuig opnieuw in beweging na gestopt te hebben — Verlies van voorrang indien de tot voorrang verplichte het maneuver kon zien.

«Overwegende dat, krachtens artikel 12.3.2. van het Wegverkeersreglement, de bestuurder die voorrang heeft, deze voorrang verliest door zijn voertuig opnieuw in beweging te brengen, na gestopt te hebben, indien zijn maneuver door de andere bestuurder kon worden waargenomen, ook al heeft deze laatste het maneuver in feite niet gezien;

«Overwegende dat het vonnis (Corr. Gent, 20 maart 1981) derhalve niet wettig beslist 'dat (eiser) zich niet kan beroepen op het verlies van voorrang van de bromfietser wanneer hij de stilstand niet heeft gezien of heeft kunnen zien'»;

«Dat het vonnis voorts, niet zonder tegenstrijdigheid, enerzijds vaststelt 'dat (eiser) de bromfiets misschien wel kon zien' en, anderzijds, oordeelt dat eiser verzuimd heeft voorrang te verlenen omdat 'hij nooit heeft verklaard dat hij de bromfietser en de stilstand ervan heeft opgemerkt'»;

«Dat het vonnis aldus de beslissing niet wettelijk verantwoordt.»

(Voorzitter: de h. Châtel — Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet — Advocaat-generaal: de h. Declercq — Advocaten: mrs. Moentjens en Ansiau — In de zaak: R. t/V.)

NOOT—Zie Cass., 19 maart 1980 (verenigde kamers), *Pas.*, 1980, I, 888; 20 februari 1979, *Arr. Cass.*, 1978-79, 731; 25 oktober 1978, *R.W.*, 1978-79, 2637.

Arbeidshof Brussel (7e Kamer), 25 september 1980

Werkloosheid — Cumulatie van uitkeringen met een militair rustpensioen — Ongeoorloofd — Beperking van de terugvordering.

De terugvordering van werkloosheidsuitkeringen wegens cumulatie met een militair rustpensioen mag, bij goede trouw van de werkloze, tot de laatste 150 dagen van de uitkeringen beperkt worden:

«Appellant stelt in zijn hoger beroep dat de, door de eerste rechter toegepaste gunstmaatregel, ingesteld bij artikel 210 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende de arbeidsvoorziening en werkloosheid, niet kan worden toegepast omdat, enerzijds, het niet kan worden betwist dat betrokkene zijn werkloosheidsuitkering cumuleerde met een militair rustpensioen en een dergelijke cumulatie krachtens voormeld artikel 210, de beperking van de terugvordering tot de laatste 150 dagen van onverschuldigde toekenning verhindert, anderzijds geïntimeerde in gebreke is gebleven zijn goede trouw te bewijzen, vereiste voor het toepassen van deze gunstmaatregel.

«In tegenstelling tot wat appellant stelt, meent het hof dat het cumulatieverbod met andere uitkeringen toegekend krachtens een regeling van sociale zekerheid, zoals opgelegd bij artikel 210, slechts die uitkeringen beoogt welke behoren tot de traditionele sectoren van de sociale zekerheid, waartoe de militaire pensioenen niet behoren. Derhalve kan de gunstmaatregel in casu worden toegepast.

«Ook vermocht de eerste rechter aan de hand van de gegevens van het dossier de goede trouw te vermoeden van geïntimeerde, bij ontstentenis van bewijs van kwade trouw.»

(Voorzitter: de h. Geysen — Raadsheer in sociale zaken: de hh. Verhasselt en Dekock — Advocaat-generaal: de h. Keereman — Advocaten: mrs. Siffert en Daniëls — In de zaak: R.V.A. t/ V.)

NOOT—In dezelfde zin: Arbh. Luik, 17 december 1974, *Jur. Liège*, 1975, 250.

RECHTEN VAN DE MENS

I. De onpartijdigheid van de voorzitter van het Hof van Assisen

Bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens werd een zaak aanhangig gemaakt, waarbij het verloop van een assisenprocedure in België het voorwerp van de betwisting is.

Op 22 april 1976 had een schietpartij plaats in Brussel, waarbij twee personen om het leven kwamen. Drie gangsters werden van moord beschuldigd, waaronder Christian Piersack. Op 10 november 1978 veroordeelde het Hof van Assisen van Brabant Piersack tot een gevangenisstraf van achttien jaar, wegens deelname aan een van de moorden.

Piersack voorzag zich in cassatie tegen het arrest. In een van de cassatiemiddelen voerde hij aan dat de voorzitter van het hof van assisen destijds, als eerste substituut van de procureur des Konings, een apostille van de onderzoeksrechter had ontvangen. Volgens Piersack was artikel 127 van het Gerechtelijk Wetboek hierdoor geschonden, nu dit artikel bepaalt dat «de magistraten die als openbaar ministerie zijn opgetreden ... de assisen niet mogen voor-

zitten». Het Hof van Cassatie verwierp dit middel, op grond o.m. dat het louter feit van de verzending van een kantschrift naar een magistraat van het openbaar ministerie — zonder bewijs van ontvangst, door de betrokken magistraat, van dit kantschrift, of van enige verdere betrokkenheid zijnerzijds in de zaak — niet meebrengt dat die magistraat in de zaak «als openbaar ministerie is opgetreden» (Cass. 21 februari 1979, *Arr. Cass.*, 1979, 737).

Op te merken valt dat advocaat-generaal Velu tot vernietiging van het bestreden arrest had geconcludeerd, op grond dat men terecht kon betwijfelen of de voorzitter van het hof van assisen de onpartijdigheid kon aan de dag leggen, waarop de beschuldigde recht heeft krachtens artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens en het algemeen rechtsbeginsel van de onpartijdigheid van de rechter (noot 1 onder het geciteerde arrest, *op. cit.*, 744).

Piersack diende daarop een klacht in bij de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens. Hij voerde een

dubbele schending aan van artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag. Enerzijds zou het hof van assisen artikel 127 van het Gerechtelijk Wetboek hebben geschonden, zodat het niet zou hebben voldaan aan de voorwaarde dat een rechterlijke instantie «bij de wet» moet zijn ingesteld; anderzijds zou het hof van assisen niet de vereiste waarborgen inzake «onafhankelijkheid en onpartijdigheid» hebben geboden.

In een verslag van 13 mei 1981, dat thans openbaar is gemaakt, gaf de Commissie haar advies over deze klacht te kennen. De Commissie was daarbij eenparig van oordeel dat het hof van assisen niet de vereiste waarborgen inzake *onpartijdigheid* geboden had. De Commissie onderstreepte daarbij dat niet moest worden onderzocht in welke mate de voorzitter van het hof van assisen, als parketmagistraat, in de zaak was opgetreden. Volgens de Commissie volstond het, vast te stellen dat het parket hiërarchisch georganiseerd was. Daaruit volgde immers dat de substituut die effectief belast was met de behandeling van de zaak-Piersack, in elk geval onder het hiërarchisch toezicht stond van de eerste substituut die later voorzitter van het hof van assisen werd. De Commissie steunde het daaruit blijkend gebrek aan onpartijdigheid op het Engelse adagium: «Justice must not only be done, it must also be seen to be done.»

Zoals gezegd is deze zaak thans aanhangig bij het Europees Hof. Na de uitspraak van het Hof zal hierop, in deze kolommen, worden teruggekomen.

Paul Lemmens

II. Het «closed shop»-systeem en de vrijheid van vakvereniging (zaak Young, James & Webster)

1. Een «closed shop» is een onderneming waar, ingevolge een overeenkomst tussen een of meer vakbonden en een of meer werkgevers, de werknemers verplicht zijn bij een bepaalde vakbond aan te sluiten.

Drie Engelse spoorwegbedienden, die ontslagen waren wegens hun weigering om bij een vakbond aan te sluiten, riepen voor de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens in dat het «closed shop»-systeem een schending uitmaakte van de vrijheid van vereniging, meer bepaald de vrijheid van vakvereniging, gewaarborgd bij artikel 11 van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens. In 1980 werd deze zaak door de Commissie aanhangig gemaakt bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, dat hierover bij arrest van 13 augustus 1981 uitspraak deed.

In het interne recht waren de litigieuze ontslagen onbetwistbaar wettig. Een wet, in 1976 tot stand gekomen onder een Labour regering, bepaalde immers uitdrukkelijk dat een werkgever, die een «closed shop»-overeenkomst had gesloten, een werknemer mocht ontslaan wegens diens weigering om lid van een bepaalde vakbond te worden. Enkel indien de betrokken werknemer om religieuze redenen weigerde bij enige vakbond aan te sluiten, was een dergelijk ontslag ongeoorloofd. Geen der klagers had zijn weigering evenwel gegrond op een religieuze motief.

2. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens diende in de eerste plaats te onderzoeken of het ontslag

van de drie klagers een «inmenging» was in een recht dat door het Europees Verdrag was gewaarborgd.

Door de Britse regering werd de voorbereiding van het Europees Verdrag ingeroepen, ter ondersteuning van haar stelling dat niet geraakt was aan de vrijheid van vereniging, althans niet zoals zij door artikel 11, lid 1, van het Europees Verdrag werd gewaarborgd. De opstellers van het Verdrag hadden inderdaad uitdrukkelijk het recht om zich *niet* te verenigen, de zgn. «negatieve» vrijheid van vereniging, uit het Verdrag weggelaten. Een opname van dit recht, naar het voorbeeld van de Universele Verklaring van de Verenigde Naties, werd inopportuun geacht, precies wegens de problemen die in dit verband door het «closed shop»-systeem zouden kunnen worden gesteld... (Verslag van de Conferentie van hoge ambtenaren, 19 juni 1950, *Rec. trav. prép.*, IV, 263, geciteerd in § 51 van het arrest. Wat België betreft, wordt de «negatieve» vrijheid van vereniging gewaarborgd door artikel 1, tweede lid, van de wet van 24 mei 1921 tot waarborging van de vrijheid van vereniging).

Volgens de meerderheid van het Hof (18 stemmen tegen 3) maakten de maatregelen waarvan de klagers het slachtoffer waren geworden, wel degelijk een inmenging in hun vrijheid van vereniging uit. Binnen die meerderheid waren zeven rechters zonder meer van oordeel dat, niettegenstaande de hiervoren aangehaalde passus uit de voorbereiding van het Verdrag, de vrijheid van vereniging noodzakelijk de vrijheid omvatte om zich niet te verenigen. (Zie de «concurring opinion» van de rechters Ganshof van der Meersch en anderen.) De motivering van het arrest weerspiegelt evenwel de opvatting van de «meerderheid binnen de meerderheid», die niet zover wenste te gaan.

Volgens het arrest is het inderdaad niet nodig, voor de berechting van het voorliggende geschil, te antwoorden op de vraag of de «negatieve» vrijheid van vereniging «steeds» gewaarborgd wordt door het Europees Verdrag. Er wordt met name uitdrukkelijk in het midden gelaten of de gedwongen aansluiting bij een bepaalde vakbond steeds in strijd is met artikel 11 van het Verdrag, dan wel steeds strookt met de geest van die bepaling. Het Hof beslist enkel dat, wanneer deze dwang een «zeer ernstige vorm» aanneemt, zoals de dreiging met ontslag en het daarmee gepaard gaande verlies van bestaansmiddelen, de «kern» zelf van de vrijheid van vakvereniging in het gedrang komt, en er derhalve een inmenging in die vrijheid is (§§ 52 en 55).

Uit het arrest lijkt men voorlopig te moeten concluderen, in afwachting van nadere preciseringen door het Hof, dat een verplichte aansluiting bij een bepaalde vakbond soms wél en soms niet de vrijheid van vereniging aantast. Maatgevend voor het onderscheid is (voorlopig?) de aard van de uitgeoefende druk om bij die vakbond aan te sluiten, waarbij de sanctie, gesteld op de niet-aansluiting, centraal lijkt te staan.

Om volledig te zijn, moet erop gewezen worden dat het arrest nog twee andere gronden (of beter, verzwarende omstandigheden) aangeeft, waarop het tot het bestaan van een inmenging in de vrijheid van vereniging besluit. Zo was er enerzijds de onbestaande of minstens onbeduidende vrijheid van *keuze* tussen verschillende vakbonden: twee klagers konden kiezen tussen slechts twee vakbonden, de derde klager had zelfs géén keus (§§ 52 en 56). Anderzijds was er, althans voor twee van de drie klagers, de omstandigheid dat de verplichte aansluiting bij

(socialistisch georiënteerde) vakbonden een miskenning inhield van hun *persoonlijke overtuiging* (§ 57).

3. Na aldus beslist te hebben dat de gewraakte feiten een inmenging in de vrijheid van vereniging uitmaakte, diende het Hof te onderzoeken of deze inmenging al dan niet verantwoord was, in het licht van de beperkingen toegelaten bij artikel 11, lid 2, van het Europees Verdrag. Merkwaardig is dat de (conservatieve!) Britse regering geen verantwoording wenste te verstrekken en dat het Hof besliste de kwestie ambtshalve te onderzoeken (§ 58).

Het Hof ging uit van de hypothese dat de inmenging «bij de wet voorzien» was, en diende ter «bescherming van de rechten en vrijheden van anderen» (§ 60).

Het Hof stelde daarentegen vast dat de litigieuze inmenging in de vrijheid van vakvereniging niet «nodig» was, «in een democratische samenleving», om het beoogde doel (de verwezenlijking van de objectieven van de vakbonden die de «closed shop»-overeenkomst met de spoorwegen gesloten hadden) te bereiken. Het Hof wees er in het bijzonder op dat in casu werknemers ontslagen waren, die bij de spoorwegen in dienst waren getreden op een ogenblik dat er nog geen sprake was van verplichte aansluiting bij een vakbond. Het Hof was verder ook van oordeel dat de vakbonden, die de overeenkomst met de spoorwegen gesloten hadden, niet verhinderd zouden zijn geweest de belangen van hun leden te verdedigen, indien een systeem van gedwongen aansluiting bij een vakbond niet toegelaten zou zijn geweest (§ 64). Uit die omstandigheden leidde het Hof af dat het aan de klagers toegebrachte nadeel buiten verhouding was tot de nagestreefde doeleinden, zodat de litigieuze beperkingen niet «nodig» waren, «in een democratische samenleving». Derhalve werd een schending van artikel 11 van het Europees Verdrag vastgesteld (§ 65).

4. Bij het Hof blijft thans nog de vraag naar de mogelijke toepassing van artikel 50 van het Verdrag aanhangig. Volgens deze bepaling kan aan de in het gelijk gestelde klager een billijke genoegdoening worden toegekend, indien het nationaal recht slechts gedeeltelijk rechtsherstellen aanzien van de onwettig bevonden maatregel toestaat.

Paul Lemmens

EUROPEES RECHT

Overzicht van rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

Lord Bruce of Donnington/Eric Gordon Aspdon (Her Majesty's Inspector of Taxes) — (prejudiciële zaak) — 15 september 1981 — *Europees Parlement* — *Nationale belastingen over vergoedingen aan leden van het Parlement*.

De Commissioners for the special purposes of the Income Tax Acts in het Verenigd Koninkrijk (hierna: Special Commissioners) hebben een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van verscheidene bepalingen van ge-

meenschapsrecht en met name van artikel 142 EEG-Verdrag en artikel 8 van het Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Gemeenschappen, teneinde te beoordelen of het verenigbaar is met het Gemeenschapsrecht, wanneer de nationale belastingautoriteiten de door het Europees Parlement aan zijn leden uitgekeerde reis- en verblijfsvergoedingen belasten.

Het geschil tussen Lord Bruce of Donnington, voormalig lid van het Europees Parlement en Her Majesty's Inspector of Taxes betreft een belastingaanslag over de reis- en verblijfsvergoedingen die het Europees Parlement gedurende het belastingjaar 1975/1976 aan Lord Bruce heeft betaald tot dekking van de kosten uit zijn deelneming aan de vergaderingen en werkzaamheden van het Parlement en zijn organen, alsmede uit andere verplaatsingen in het belang van het Parlement. Het Parlement kende zijn leden een reis- en verblijfsvergoeding toe, berekend volgens een kilometertarief en een forfaitaire dagvergoeding. De leden behoefden hun werkelijke uitgaven niet aan te tonen. Naar aanleiding daarvan stelde Her Majesty's Inspector of Taxes dat Lord Bruce voor deze vergoedingen onder de Inkomstenbelasting viel, behoudens aftrek van de «volledig, uitsluitend en noodzakelijkerwijs uit hoofde van de uitoefening van genoemde werkzaamheden» gedane uitgaven, die door Bruce aangetoond diende te worden.

De Special Commissioners waren van mening dat de oplossing van het geschil afhankelijk was van de vraag of deze inkomsten krachtens het gemeenschapsrecht van nationale inkomstenbelasting waren vrijgesteld. Strekking van de vraag is in wezen of er een voorschrift van gemeenschapsrecht bestaat dat de Lid-Staten verbiedt een gedeelte van de uit gemeenschapsmiddelen aan leden van het Europees Parlement uitbetaalde reis- en verblijfsvergoedingen te belasten.

Het Europees Parlement verdedigt de stelling dat op grond van het beginsel van de onafhankelijkheid van het Europees Parlement ter zake van bepalingen betreffende de interne werkwijze van de instelling, de nationale belastingbepalingen niet van toepassing zijn op betalingen van de Gemeenschap, die noodzakelijk zijn voor het functioneren van de instelling.

Het Hof stelt vast dat, zoals de Franse en Britse regering alsmede de Commissie terecht hebben bevestigd, geen enkele bepaling van gemeenschapsrecht een vrijstelling van nationale belastingen bevat ten gunste van de leden van het Europees Parlement.

Artikel 13 van het Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Gemeenschappen bepaalt dat de ambtenaren en overige personeelsleden van de Gemeenschappen «zijn vrijgesteld van nationale belastingen op de door de Gemeenschappen betaalde salarissen, lonen en emolumenten». Dit artikel geldt eveneens voor de leden van de Commissie, alsmede voor de rechters, advocaten-generaal en de griffier van het Hof, op het personeel van de Europese Investeringsbank en de vertegenwoordigers der Lid-Staten en op de leden van de Rekenkamer.

De privileges en immuniteiten voor de leden van het Parlement in bovengenoemd Protocol kennen geen vergelijkbare bepaling. Bij gebreke van een bepaling waarin voor de leden van het Europees Parlement een belastingvrijstelling is voorzien, zijn de Lid-Staten mitsdien bij de huidige stand van het Gemeenschapsrecht gerechtigd eventuele inkomsten van de leden van het Parlement uit de

uitoefening van hun mandaat te belasten. Men mag er dus niet van uitgaan dat elke betaling van het Parlement aan zijn leden uit gemeenschapsmiddelen enkel uit dien hoofde is vrijgesteld van nationale belastingen.

Het gemeenschapsrecht legt de Lid-Staten echter beperkingen op die deze bij het vaststellen van de belastingenvoorschriften voor de leden van het Parlement in acht moeten nemen. Deze beperkingen vloeien voort uit artikel 5 EEG-Verdrag volgens hetwelk de Lid-Staten verplicht zijn de vervulling van de taak van de Gemeenschap te vergemakkelijken.

Verder is het de Lid-Staten ingevolge artikel 8, eerste alinea, van het Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten verboden, de bewegingsvrijheid der leden van het Parlement door voorschriften van bestuursrechtelijke aard te belemmeren. De nationale autoriteiten zijn gehouden het door het Europese Parlement genomen besluit om zijn leden hun reis- en verblijfskosten forfaitair te vergoeden, te eerbiedigen.

Voor zover het forfaitaire bedrag van de vergoedingen buitensporig is en het in werkelijkheid gedeeltelijk om een verkapte bezoldiging en niet om een vergoeding van kosten zou gaan, zijn de Lid-Staten gerechtigd een dergelijke bezoldiging aan nationale inkomstenbelasting te onderwerpen, aangezien de bezoldiging van de leden van het Parlement bij de huidige stand van het gemeenschapsrecht niet wordt vastgesteld door de gemeenschapsinstellingen maar door de nationale wetgevingen.

In antwoord op de gestelde vraag verklaarde het Hof voor recht: «Het gemeenschapsrecht verbiedt de heffing van nationale belasting over de forfaitaire bedragen die het Europese Parlement als vergoeding van reis- en verblijfskosten uit gemeenschapsmiddelen aan zijn leden betaalt, tenzij in overeenstemming met het gemeenschapsrecht komt vast te staan dat deze forfaitaire vergoeding gedeeltelijk een bezoldiging vormt.»

Zaak 136/80 — Hudig en Pieters B.V./minister van Landbouw en Visserij (Den Haag) — 17 september 1980 — (prejudiciële zaak) — *Communautaire douanevervoer*

Het College van Beroep voor het Bedrijfsleven te Den Haag heeft twee prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van artikel 35 van verordening nr. 542/69 van de Raad betreffende communautaire douanevervoer.

Ter vergemakkelijking van het vervoer van goederen binnen de Gemeenschap en met name ter vereenvoudiging van de formaliteiten bij het overschrijden van de binnengrenzen geeft deze verordening een regeling voor communautaire douanevervoer. Voor goederen die uit derde landen het douanegebied van de Gemeenschappen binnenkomen, is dit de regeling voor extern communautaire douanevervoer, neergelegd in de artikelen 12 tot en met 38 van de verordening.

Hudig en Pieters B.V. deed aangifte van het vervoer per vrachtauto — onder de regeling voor communautaire douanevervoer — van 960 zakken melkpoeder, afkomstig uit Australië, van Rotterdam naar Milaan.

Omdat er tussen Hudig en de douane problemen rezen met betrekking tot de echtheid van de documenten, heeft het College van Beroep voor het Bedrijfsleven het Hof verzocht zich bij wege van prejudiciële beslissing uit te spreken over de navolgende vragen:

«I. Moet het eerste lid van artikel 35 van de verordening (EEG), nr. 542/69 van de Raad, zoals dat luidde en gold ten tijde van de onderhavige aangifte (29 oktober 1976), zo worden uitgelegd, dat onder 'degene die zekerheid heeft gesteld' mede moet worden begrepen de aangever die zekerheid heeft gesteld middels een doorlopende borgtocht, als bedoeld in artikel 27 van die verordening?

II. Indien vraag I bevestigend wordt beantwoord, moet dan het eerste lid van genoemd artikel 35 met het oog op de door dat artikellid bedoelde rechtszekerheid zo worden uitgelegd, dat het voor de aangever bevrijdende gevolg van een door het kantoor van vertrek aan hem gedane mededeling, dat het document T1 als gezuiverd wordt aangemerkt, niet meer ongedaan kan worden gemaakt door een latere mededeling van dat kantoor aan de aangever dat dit document alsnog als niet-gezuiverd wordt aangemerkt?»

In antwoord daarop verklaarde het Hof voor recht: «Artikel 35, eerste alinea, van verordening nr. 542/69 van de Raad van 18 maart 1969, in de redactie die gold op 29 oktober 1969, moet aldus worden uitgelegd, dat onder 'degene die zekerheid heeft gesteld' niet mede de aangever is te verstaan. Deze uitdrukking heeft uitsluitend betrekking op degene die bij de hoofdelijke borgtocht bedoeld in artikel 27, lid 3, van genoemde verordening, zich overeenkomstig deze bepaling borg heeft gesteld.»

WETGEVING

Tijdelijke huurwetgeving

1. Andermaal is door het Parlement een nieuwe «tijdelijke» huurwet goedgekeurd, waarbij de sinds 1975 bestaande «tijdelijke» huurwetgeving opnieuw met een jaar wordt verlengd, zij het lichtjes gewijzigd en aangevuld. Thans betreft het de wet van 24 december 1981 «tot tijdelijke regeling van de huur- en andere overeenkomsten die het genot van een onroerend goed verlenen» (B.S., 30 december 1981).

Omdat het Parlement niet tijdig kon klaarkomen met de bespreking van het wetsontwerp betreffende de huurovereenkomsten (*Parl. St., Kamer*, 1977-78, nr. 415/1) en het gewijzigde «klein» ontwerp ter zake (*Parl. St., Kamer, B.Z.*, 1979, nr. 120/2; zie ook het verslag Van Rompaey, *Parl. St., Kamer, B.Z.*, 1979, nr. 120/14, evenals de amendementen van de regering: *Parl. St., Kamer, B.Z.*, 1979, nr. 120/22) en omdat de bepalingen van de vorige tijdelijke huurwet van 23 december 1980 op 31 december 1981 verstreken, achtte de Regering het noodzakelijk, in het raam van haar beleid van inkomensmatiging en inflatiebestrijding, opnieuw een wetsontwerp in te dienen ten einde ook in 1982 de aanpassing van de huurprijzen te regelen, evenals de daaraan verbonden verlenging van de overeenkomsten (zie de memorie van toelichting bij dit wetsontwerp, *Parl. St., Kamer*, 1981-1982, nr. 12/1).

Op te merken is dat dit wetsontwerp op 9 december 1981 nog door de vorige, ontslagnemende regering werd ingediend, wat tot gevolg had dat tijdens de bespreking ervan af en toe wisselmeerderheden gevormd werden (zie verslag Suykerbuyk, *Parl. St., Kamer*, 1981-82, nr. 12/4, blz. 6; *Beknopt Verslag, Kamer*, 1981-82, vergadering van 15 december 1981, blz. 37-38). Door de laattijdige indiening van dit wetsontwerp — wat met de vorige tijdelijke huurwetten meestal ook het geval was — zag het Parlement zich ertoe verplicht deze aangelegenheid op een drafte te behandelen, wat bij verscheidene leden enige wrevel verwekte (zie verslag Suykerbuyk, *Parl. St.*, 1981-82, nr. 12/4, blz. 6).

2. Globaal genomen mag worden gesteld dat de essentie van de vorige tijdelijke huurwet van 23 december 1980 in de nieuwe wet gehandhaafd blijft, d.w.z. dat ook voor 1982 een beperking van de huurprijzen geldt, namelijk ten hoogste het bedrag dat op 31 december wettelijk eisbaar was, verhoogd met zes procent (art. 2, § 1), en dat de onder toepassing van deze wet vallende overeenkomsten opnieuw van rechtswege worden verlengd, ditmaal tot 31 december 1982 (art. 4, § 1). Ten opzichte van de vorige tijdelijke huurwet van 23 december 1980 vallen er inderdaad slechts twee wijzigingen te signaleren, waarover hierna enige toelichting wordt verstrekt. Voor de overige aangelegenheden, zoals het toepassingsgebied, de maatregel van de verlenging, de verjaring, zij verwezen naar de commentaren op de vorige wet (J. Vankerckhove, «Loyers et revenus immobiliers en 1981», *J.T.*, 1981, 145-155; A. Van Oevelen, «De nieuwe tijdelijke huurwet van 23 december 1980: méér dan een coördinatie», *T.P.R.*, 1981, 67-134).

3. De eerste wijziging betreft het tijdstip waarop de door de nieuwe wet toegestane verhoging van de huurprijs met zes procent mag worden toegepast. Thans is als beginsel in de wet ingeschreven dat de aanpassing slechts eenmaal per jaar zal kunnen geschieden, maar dit tijdstip verschilt naar gelang van de datum waarop de overeenkomst is gesloten. Voor alle overeenkomsten die na 1 januari 1981 zijn aangegaan, mag de toegestane verhoging slechts plaatshebben op de verjaardag van de afsluiting van de overeenkomst, terwijl voor de vroeger afgesloten overeenkomsten de jaarlijkse aanpassing vanaf 1 januari 1982 mag geschieden (art. 2, § 1, tweede lid). Op te merken valt dat voor de eerstgenoemde categorie van overeenkomsten determinerend is de datum van het sluiten ervan, die niet noodzakelijk samenvalt met de datum waarop de huurder het gehuurde goed betrok (zie o.m. Vred. Braschaat, 1 september 1976, *R.W.*, 1976-77, 1527; zie ook het amendement Risopoulos, *Parl. St., Kamer*, 1981-82, nr. 12/6).

Deze wijziging is het resultaat van een amendement dat door volksvertegenwoordiger Risopoulos werd ingediend (*Parl. St., Kamer*, 1981-82, nr. 12/6) nadat artikel 2 van het wetsontwerp door de kamercommissie voor Justitie verworpen was (zie verslag Suykerbuyk, *Parl. St., Kamer*, 1981-82, nr. 12/4, blz. 6). Dit artikel strekte ertoe de wettelijke indexeringsformule, als omschreven in artikel 2, § 1, van de wet van 10 april 1975 betreffende de huurprijzen van woningen (*B.S.*, 16 april 1975), die met de opheffing van alle vorige tijdelijke huurwetten door de wet van 23 december 1980, eveneens werd afgeschaft, opnieuw in te voeren (zie de memorie van toelichting, *Parl. St., Kamer*, 1981-82, nr. 12/1, blz. 2). De kamercommissie voor Justitie

was echter van oordeel dat deze aangelegenheid beter thuishoorde in een definitieve, algehele regeling van het huurovereenkomstenrecht (zie verslag Suykerbuyk, *Parl. St., Kamer*, 1981-82, nr. 12/4, blz. 3 en 6). Om dan toch een zeker evenwicht te bereiken werd in de openbare vergadering van de Kamer van Volksvertegenwoordigers het hierboven vermelde amendement van Risopoulos aangenomen (zie *Beknopt Verslag, Kamer*, 1981-1982, vergadering van 15 december 1981, blz. 32-33 en 37-38).

4. De tweede wijziging ten opzichte van de vorige tijdelijke huurwet van 23 december 1980 betreft de mogelijkheid tot verhoging van de huurprijzen voor de overeenkomsten waarin geen periodieke aanpassingsclausule noch een indexeringsbeding is opgenomen. De vorige wet (art. 5) erkende reeds het recht voor de verhuurder om in dat geval de contractueel bedongen huurprijs met zes procent te verhogen, voor zover het evenwel ging om een overeenkomst die krachtens die wet verlengd werd. Dit beginsel is in het wetsontwerp ook overgenomen (art. 6), maar op voorstel van de volksvertegenwoordigers Van den Brande en Suykerbuyk uitgebreid (*Parl. St., Kamer*, 1981-82, nr. 12/3, VI). Voor de huurovereenkomsten waarin geen periodieke aanpassingsclausule noch een indexeringsbeding is opgenomen en die vóór 1 januari 1978 zijn gesloten en krachtens deze wet worden verlengd, mag de verhuurder thans vorderen dat de contractueel bedongen huurprijs met zes procent wordt verhoogd. Deze verhoging moet bij een ter post aangetekend schrijven aan de huurder worden gevraagd, en wordt pas van kracht op de datum van dit verzoek (art. 5).

5. Ten slotte dient te worden aangestipt dat de vorige tijdelijke huurwet van 23 december 1980 opgeheven is (art. 7) en dat de nieuwe wet op 1 januari 1982 in werking getreden is (art. 8).

A. VAN OEVELEN

BOEKEN

J. CELS, *Artikel 8*, Uitgeverij Kluwer, Deurne, 1981, 185 p., 295 fr.

Dit boek dat nogal sensationeel wordt voorgesteld als «het adembenemende verhaal van de guillotine in België», wordt in werkelijkheid niet terecht verheven tot een geschiedenis van de doodstraf en haar uitvoering in ons land.

In feite vindt men er een vulgariserende weergave in van een aantal processen die veel stof hebben doen opwaaien, waarbij dan als bindtekst verwezen wordt naar andere processen, die summier worden verhaald, of naar bepaalde discussies rond de doodstraf. In totaal wordt gesproken over 17 van de 56 personen, die tussen 1835 en 1918 werden gehalsrecht.

Een zestal grote zaken wordt uitgebreid behandeld. Het zijn de zaak Visart de Bocarmé uit 1851, de beroemde zaak Coucke-Goethals uit 1860, de zaak Maters (1820), de zaak Dubois de Bianco uit 1873, de zaak Vandersmissen (1886) en de zaak Danse van 1934.

Het valt daarbij wel op dat sommige stukken (vooral de zaak Maters) in vroeger uitgegeven werken van de auteur vrijwel identiek behandeld worden.

De stijl van de auteur is het populaire navertellen van een pro-

ces, liefst dan nog met de sensationele franjes erbij. Zelden krijgt men nieuwe elementen die de vrucht zouden kunnen vormen van persoonlijk veldwerk. Er worden geen bronnen aangegeven, maar waarschijnlijk heeft de auteur zich gebaseerd op kranteartikelen uit de tijd en op oudere publikaties over deze zaken.

Zo is ook de bijdrage over de zaak Coucke-Goethals te eenvoudig en te ongedifferentieerd gebracht om als een nieuw geluid te kunnen gelden in de discussie omtrent dit geval. Zoals men allicht weet, ging het in deze zaak om twee Vlaamse arbeiders die te Bergen voor het Assisenhof van Henegouwen in 1860 ter dood werden veroordeeld en te Charleroi gehalsrecht, na een proces dat in het Frans, een taal die zij niet verstonden, werd gevoerd. Toen in 1862 de hoofdschuldigen van de moord op de weduwe Dubois werden veroordeeld (en eveneens geëxecuteerd), en bleek dat Coucke en Goethals in ieder geval niet de hoofdschuldigen geweest waren, brak in Vlaanderen een golf van verontwaardiging los. Samen met enkele kleinere, maar analoge zaken, gaf dit proces aanleiding tot de eerste taalwet op het gebruik van het Nederlands in het strafprocesrecht (17 augustus 1873). Toch is het niet zeker dat deze twee Vlamingen onschuldig werden gehalsrecht. Hun onschuld werd in een historische, maar niet waarheidsgetrouwe roman van Raf Verhulst op emotionele wijze verdedigd, en in Antwerpen ontstond een beweging voor hun eerherstel rond Harry Peters. Niettemin bevestigde de Vlaamse journalist Herman Bossier na een lang onderzoek hun schuld (H. Bossier, «Zaak Coucke-Goethals», *Nieuw Vlaams Tijdschrift*, 1950, 1078-1112). In 1971 verscheen dan een boek van de Franstalige Brusselse journalist Laurent, die opnieuw de onschuld verdedigde (E. Laurent, *Coucke et Goethals, sont-ils innocents?*, 1971). De studie van Cels vermag, zoals gezegd, geen ernstig element aan deze discussie toe te voegen.

Toch is dit werk voor de jurist die weinig bekend is met de grote assisenzaken van ons land, een interessante inleiding in deze materie die tot zijn backgroundkennis zou moeten behoren.

Het is overigens goed bepaalde figuren uit de gerechtelijke wereld waarmee men tot nu toe alleen door hun juridisch-wetenschappelijke publikaties in aanraking gekomen was, eens vanuit een andere hoek te leren kennen. Verwijzen we hier o.a. naar het ruim behandelde aftreden van procureur-generaal De Bavay, naar aanleiding van het financieel schandaal Langrand-Dumoncau uit 1868-1870, dat ook vele andere vooraanstaanden uit die tijd het hoofd kostte.

Een pluspunt vormt ook de vlotte stijl van de auteur, die het boek tot een aangename brok lectuur maakt. Ook de prijs is voor de technisch toch verzorgde uitgave, best een meevaller.

Patrick Arnou

vocaat-generaal, en de heer F. Grévisse, rechter.

De huidige samenstelling is als volgt: J. Mertens de Wilmars, president, F. Capotorti, eerste advocaat-generaal, G. Bosco, president van de Eerste kamer, A. Touffait, president van de Derde kamer, O. Due, president van de Tweede kamer, P. Pescatore, rechter, A.J. Mackenzie Stuart, rechter, G. Reischl, advocaat-generaal, A. O'Keeffe, rechter, T. Koopmans, rechter, U. Everling, rechter, A. Chloros, rechter, Sir Gordon Slynn, advocaat-generaal, S. Rozès, advocaat-generaal, P. VerLoren van Themaat, advocaat-generaal, F. Grévisse, rechter, A. van Houtte, griffier.

Wat de rechterlijke werkzaamheden betreft, heeft het Hof een druk jaar achter de rug. Het heeft 128 arresten gewezen (132 in 1980). Het voltallige Hof is 111 maal in openbare terechtzitting bijeen geweest, de kamers 151 maal.

In het afgelopen jaar zijn 323 nieuwe zaken bij het Hof ingediend (295 in 1980). In verband met de voortdurende toeneming van het aantal zaken in de afgelopen vier jaar, is de gemiddelde duur van de procedures toegenomen. In 1981 bedroeg de duur van rechtstreekse beroepen gemiddeld ongeveer twaalf maanden (de kortste zeven maanden). Ook in prejudiciële zaken is de gemiddelde duur opgelopen tot ongeveer twaalf maanden (rechterlijke vakanties inbegrepen).

Het aantal personen (rechters, advocaten, hoogleraren, studenten enz.) dat het Hof hebben bezocht bedroeg 8 115.

BERICHTEN

Studiedag van organisatie en functionering van de algemene sociale rechtshulp op 26 februari 1982

De betreffende studiedag wordt georganiseerd om de resultaten van het onderzoeksproject "Rechtshulp aan marginalen", uitgevoerd in het kader van het Nationaal Onderzoeksprogramma in de Sociale Wetenschappen door een equipe onder leiding van prof. J. Van Houtte, voor te stellen.

Programma:

- 09.00 u.: Ontvangst van de deelnemers.
- 09.45 u.: Openings toespraak door de heer A. Stenmans, secretaris-generaal van de Diensten voor Programmatie van het Wetenschapsbeleid.
- 10.00 u.: Inleiding door prof. dr. J. Van Houtte, mevrouw A. Stevens en de heer J. Breda (UFSIA)
- 10.30 u.: **Werkgroep 1:** Sociale en juridische problemen: informatie, zelfhulp, hulpverlening, dienstverlening.
Voorzitter: prof. B. Van Buggenhout, KUL
- Werkgroep 2:** Modellen van samenwerking en autonomie binnen de sociale en juridische dienstverlening
Voorzitter: de heer L. Vandenbergh, adviseur van de Vlaamse Gemeenschapsminister, mevrouw R. Steyaert
- Werkgroep 3:** Advies versus procesbijstand?
Eerstelijnszorg versus tweedelijnszorg?
- Werkgroep 4:** Een centraal beleid inzake juridische dienstverlening
Voorzitter: prof. M. Storme, RUG

MEDEDELINGEN

Samenstelling van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen in 1982 en zijn werkzaamheden in 1981

In de loop van 1981 is de samenstelling van het Hof herhaalde-lijk gewijzigd.

Naar aanleiding van de toetreding van Griekenland tot de Europese Gemeenschappen heeft het Hof op 12 januari 1981 de heer A. Chloros, rechter, verwelkomd.

Op 26 februari 1981 heeft advocaat-generaal J.P. Warner zijn functie neergelegd en is hij vervangen door Sir Gordon Slynn.

Op 18 maart 1981 heeft het Hof afscheid genomen van advocaat-generaal Mayras en mevrouw S. Rozès verwelkomd.

In verband met de uitbreiding van het aantal rechters en advocaten-generaal, is het Hof op 4 juni 1981 versterkt met twee nieuwe leden, te weten de heer. P. VerLoren van Themaat, ad-

12.30 u. : Middagmaal

14.00 u. : Voortzetting van de activiteiten van de werkgroepen.

15.30 u. : Koffiepauze.

16.00 u. : Plenaire zitting

Verslag van de werkgroepen en algemene discussie.

17.00 u. : Receptie.

Plaats: Quality Inn,

Lt. Lippenslaan 66, 2200 Borgerhout-Antwerpen

Inlichtingen: mevrouw de Saint Hubert,

Wetenschapsstraat 8,

1040 Brussel, Tel. 02/230 41 00

TIJDSCHRIFTEN

Panopticon, 1981

nr. 4, september-oktober

A. De Nauw, De vervolgingsmechanismen op de helling?; A. Wijffels, Alternatief model voor het dagboetstelsel in België; N. Vettenburg en L. Walgrave, De school en de vorming van steerotypen over misdrijven; J. Goethals, Besluitvorming m.b.t. voorwaardelijke invrijheidstelling.

Revue de droit pénal et de criminologie, 1981

nr. 8-9-10 augustus-september-oktober

F. Lox, Les jeunes adultes délinquants; D. Delloy-Lamers, Nouvelles compétences des tribunaux de police.

Revue du notariat belge, 1981

nr. 2704, oktober

C. Remon, La séparation de fait, Chronique de jurisprudence (1976-1981).

Tijdschrift van de vrederechters, 1981

nr. 8-9, augustus-september

Rechtspraak.

Tijdschrift voor sociaal recht, 1981

nr. 4

R. Blanpain, Toepasselijkheid van het taaldecreet van 13 juli 1973; G. Vandenbergh, De juridische bescherming van de privacy van de sollicitant.

Algemeen fiscaal tijdschrift, 1981

nr. 10

L. Vanden Berghe, Enkele aspecten van het contract van bruiklening; J. Dillen en H. Vandebergh, Geheime commissies: kritische bemerkingen bij de aanpassing van de heffing; J.M. Cougnon, De inkomstenbelastingen en renteloze leningen.

Bank- en financiewezen, 1981

nr. 4.

Le Brun, La transformation de la Caisse Générale d'Epargne et de Retraite en banque publique; R. De Plancke, Elektronisch debet en cheque-inhouding; H. Neuman, De l'épargne à l'emploi: proposition d'économie financière; A.M. Stranart-Thilly, Overdracht of pandgeving van schuldvorderingen op publieke instel-

lingen gesubsidieerd door de Staat; Ph. De Smedt, Aspects of the new Japanese Law on foreign exchange and foreign trade control; H. Fayt, De rentabiliteit in het management van financiële instellingen; M. Dachy, Volatilité des taux d'intérêt et gestion des institutions financières; P. Van Ossel, Bons de caisse et capitalisation.

Journal du droit international, 1981

nr. 3

R. Pinto, La liberté d'information et d'opinion et le droit international; A. Kiss, L'état du droit de l'environnement 1981: problèmes et solutions; J. Paulsson, L'immunité restreinte entérinée par la jurisprudence suédoise dans le cadre de l'exequatur d'une sentence arbitrale étrangère rendue à l'encontre d'un état; E. Graziadei, La commission consultative des barreaux de la Communauté Européenne: C.C.B.E.; F. Julien-La Ferrière, noot bij Conseil d'Etat, 16 januari 1981 en 27 maart 1981 (hoedanigheid van politiek vluchteling); C. Labrusse, noot bij Hof Poitiers, 24 juli 1980 (echtscheiding tussen echtgenote van Franse nationaliteit en echtgenoot van Algerijnse nationaliteit, Algerijns vonnis, strijdigheid met openbare orde); G. Wiederkehr, noot bij Hof Parijs, 3 december 1980 (huwelijksvermogensstelsel, toepasbare wet); Ph. Kahn, noot bij Hof Parijs, 22 november 1980 (aanneming van werken in Thailand, vordering tegen de Franse aannemer, toepasbaar recht); J. Tillhet-Pretnar, A. Huet en Ph. Kahn, Chronique de jurisprudence française; Luiz Olavo Baptista, Chronique de jurisprudence brésilienne.

Naamloze vennootschap, 1981

nr. 10, oktober

C. Uniken Venema, Het derde misbruikontwerp; D.A.M. Meeles, Rechtspraak betreffende de jaarrekening;

nr. 11, november

W.J. Van de Woestijne, De economische theorie en de problemen van de begroting 1982; L.F. Van Muiswinkel, Arbeidstijdverkorting en werkloosheidsbestrijding; P.J. Dortmund, Departementale richtlijnen; D.A.M. Meeles, Rechtspraak betreffende de jaarrekening.

Revue trimestrielle de droit commercial et de droit économique, 1981

nr. 2, april-juni

R. Alliot, La faillite personnelle, tentative de bilan après 12 ans d'application; P. Corlay, La protection des tiers dans le nouveau droit commun des sociétés civiles; B. Vitanyi, La modification récente du régime de navigation du Rhin et la question de régime objectif; J. Derrupe e.a., Chroniques de législation et de jurisprudence françaises.

S.E.W., 1981

nr. 10, oktober

T. Heyman, Het multivezelakkoord: terugblik en toekomst; H. Swennen, F. Herbert, I. Verougstraete, Kroniek Belgisch economisch recht augustus 1980 - juni 1981; A. Th. S. Leenen, noot bij Hof v. Just. 17 december 1980 (draagwijdte van art. 48, lid 4, E.E.G. als uitzondering op het vrij verkeer van werknemers); D.J. Keur, noot bij Hof v. Just., 5 februari 1981 (artt 30 en 36 E.E.G., voedingswaren); J.J.O., noot bij College van beroep voor het bedrijfsleven, 13 januari 1981, 27 januari 1981 en 3 maart 1981, vestigingswet bedrijven 1954, 17 februari 1981 (winkelsluitingswet 1976 en 6 maart 1981 (Colportagewet).

Tijdschrift voor privaatrecht, 1981

G. Vandenbergh, Informatica en recht; H. Tielemans, Het huwelijk van de schuldenaar: een ongeluksdag voor de schuldeiser; J.H. Beekhuis, De ontwikkeling van het appartementrecht in Nederland; S. Fredericq, H. Cousy en J. Rogge, Overzicht van rechtspraak (1969-1978) Verzekeringen.